

Иллюстрация И ПИИДСКЪ



ИЗДАНИЕ НА ИЛИНДЕНСКАТА
ОРГАНИЗАЦИЯ

Съдържание:

1. Честита новата 1941 година — Л. Томовъ
2. Наумъ Христовъ — К. Хр.
3. Поражението на турцитъ около с. Чаница на върха Маргара 1903 година. — Мил. Звѣздовъ.
4. с. Прекопана, Леринско — Ив. Стефановъ.
5. Откриване шифра на Атинския революционенъ комитетъ и послѣдствията отъ това — Атанасъ Палчевъ.
6. Димитъръ Георгиевъ Загорски — изъ запискитъ му.
7. Винишкия шпионинъ — Хр. Настевъ.
8. Извлѣчение отъ бележкитъ на четника Ив. Мутафовъ.
9. Положението.

Sommaire:

1. Souhaits de bonne année — par L. T.
2. Naum Christoff — par C. Chr.
3. La défaite sur l'armée turque dans les endroits de Tchanichta pendant 1903 — par. Mil. Zvezdoff.
4. Le village de Prékopana — dans le district de Florina.
5. Découverte du chiffre du comité révolutionnaire d'Athènes et ses conséquences — par Atanasse Paltcheff.
6. Dimitre Gheorghieff Zagorsky.
7. L'espion de Vinitza — par Chr. Nasteff.
8. Extré des souvenirs du révolutionnaire Iv. Moutaphoff.
9. La situation.

ДАР
ОТ НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
София

Новъ стилъ	Ст. стилъ	Исторически календаръ за м. декемврий	Годината на събитieto
1	19	Въ София се помина Струмишкия митрополитъ Герасимъ	1918
2	20	При Св. Българ. Екзархия се учреди Св. Синодъ съ мирски съветъ	1908
3	21	Атентатъ върху желѣзницата Солунъ—Цариградъ	1911
4	22	Извършенъ бѣше атентатъ въ Шипъ	1911
5	23	Българската армия победоносно влѣзе въ Букурещъ.	1916
6	24	Цариград. българи опълномошиха Алекс. Екзархъ да работи предъ Високата Порта за независимъ българска църква	1847
7	25	Второ въстание на българитъ въ Берковско	1837
8	26	Въ София бѣше свиканъ архиеп. съборъ по управление на бълг. църква	1927
9	27	Българската войска завзе гр. Тулча.	1916
10	28	Партений Зографски (7. XI. ст. ст. 1897 г.) Винишка афера	1897
11	29	Убити въ София Ив. Гарвановъ и Борисъ Сарафовъ.	1907
12	30	Жестоки боеве между руси и турци на Шипченския балканъ	1877
13	31	Въ Видинъ се помина първия бълг. екзархъ Антимъ I	1888
14	1	Турцитъ безредно отстъпиха отъ позициитъ на Шипченския проходъ и гене- ралъ Гурко ги преследва.	1877
15	2	Арестувани бѣха всички членове на Българ. община въ Шипъ.	1904
15	2	Излѣзе въ Цариградъ в. Македония, редакторъ П. Р. Славейковъ	1866
16	3	Почина Доростолъ—Червенския (Русенски) митрополитъ Григорий	1898
17	4	Гръцкия патриархъ Григорий съ окръжно кани православнитъ църкви на Все- ленски съборъ противъ българ. народна църква	1868
18	5	Голѣмъ митингъ въ София поради клането въ Шипъ	1911
19	6	Велешани изгониха гръцкия владика.	1868
20	7	Валандовска афера: бити и изтезавани 150 души, арестувани 950	1899
21	8	Архимандритъ Козма Пречистански бѣше положенъ за дебърски митрополитъ	1897
22	9	Архимандритъ Герасимъ биде посветенъ за Струмишки митрополитъ.	1896
23	10	Бившиятъ Охридски митрополитъ стана Пелагонийски	1906
23	10	Тоя день бѣше убитъ великия макед. революц Даме Груевъ въ с. Русиново	1906
24	11	Почина Св. Наумъ Охридски	910
25	12	Българитъ отъ Плѣвненъ изгониха гръцкия владика Паиси.	1861
26	13	Въ Цариградъ се основа „Българска Матица“	1908
27	14	Д. Милединовъ започна съ силна речъ борба противъ гръцкия влад. въ Охридъ	1859
28	15	Войводата Иорданъ Пиперката води упорито сражение съ турски аскеръ при с. Брѣзово (Д. Хисаръ — Битолско)	1902
29	16	Високата Порта прие изцѣло финансовитъ реформи за Македония	1905
30	17	Въ Цариградъ бѣше обявена уния между римския папа и една частъ отъ бъл- гарския народъ	1860
31	18	Въ София почина Иосифъ Ковачевъ. — почина известниятъ фолклористъ Сте- фанъ Верковичъ	1893



ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ



Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ — СОВИЧАНОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“ № 5, телеф. 2-19-32

Годишенъ абонаментъ за Царството — 120 лв., за Европа — 200 лв., за Америка — 2 долара. Отдѣленъ брой 12 лв.
Чекова смѣтка 5221.

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народ. Просвѣщение съ окръжно № 40,350 отъ 28. XI. 1933 г.

ILLUSTRATION „ILINDEN“ Rédaction et administration: rue „Pirot“ 5. — Sofia, Bulgarie.

Честита новата 1941 год.

Отиде си въ вѣчността и 1940 год. Тя бѣ година на тежки изпитания за цѣлия свѣтъ. Една страшна война бушува почти навсѣкжде и съ несъкрушима сила руши стопански блага и граби безброй човѣшки жертви. Още краятъ се не вижда. Едно е, обаче, ясно, че нови времена идватъ, новъ строй ще се създаде. Всѣки народъ е длъженъ да се проникне отъ нуждитъ на времето и да се приспособи къмъ новото време.

Нашиятъ народъ презъ изтеклата година остана незачекнатъ отъ свѣтовния пожаръ. И все пакъ спечелихме нѣщо. Ю. Добруджа се освободи и се присъедини къмъ майката Отечество. Нашитѣ идеали — обединението на всички български земи — още не сж постигнати. Въ тия сѣдбоносни времена нека съ тактъ и разумъ да защитимъ своитѣ интереси и постигнемъ въжделенията ни. Сега се коватъ сѣдбинитѣ на народитѣ. Будни и смѣли трѣбва да бждемъ въ исканията си.

България бѣ жестоко онеправдана по Букурещкия и Ньойския договори. Тѣ вече не сжществуватъ, но неправдитѣ извършени съ тия договори, не сж още всички поправени. Българскиятъ народъ преживѣ тежки и непосилни времена. Той бѣ ограбенъ не само териториално и материално — тежки и непоносими репарации бѣха му наложени. Народътъ търпѣше, понасяше всичко и то благодарение на бодрия духъ и вѣрата въ тържеството на правдата.

Той знаеше, че всичко има своя край. Ще дойдатъ по-добри времена, ще рухне злото.

Презъ 1940 г. българскиятъ народъ издържа отличенъ изпитъ. Той доказа, че е достоенъ за по-завидна сѣдба. Ние имаме своитѣ основания, че

1941 год. ще е по-щастлива за насъ. Тази ни вѣра идва отъ несъкрушимия и бодъръ духъ на българския войникъ, който бди на границитѣ ни и се стреми за постижението на идеалитѣ ни.

Поробенитѣ наши братя, следъ дълги изпитания, жестока и непосилна борба съ врага, вѣрватъ, че е настѣпилъ часътъ, въ който ще се видятъ свободни отъ тежкия яремъ на робството.

Изтеклата 1940 год. бѣ преживѣна отъ заробенитѣ българи съ чувства на радостъ и упование — всички съ вѣра за по-свѣтли дни.

Стига вече мъжи, стига вече затворъ и бесилки, стига вече подигравки съ най-свѣтлиятъ ни чувства и завети. Нима не сж достатъчни хилядитѣ знайни и незнайни скѣпи жертви паднали изъ планини и поля!

Нима не е достатъчна изобилно пролѣтната българска кръвъ по всички краища на родината ни презъ 1903 год. — Илинденското възстание — и презъ третѣ войни. Стига вече. Нека вѣрваме въ тържеството на правдата и истината, че истински миръ ще настѣпи тогава, когато правото победи.

Илинденци, борци за свободата на Македония! Не унивайте, бждете бодри и вѣрвайте, че сѣйнитѣ лѣчи на свободата ще угрѣятъ и нашата скѣпа, измѣчена родина. Волнитѣ подвизи презъ Илинд. епоха, драги братя, нѣма да се забравятъ и не е далечъ денътъ на свободата. Исква сега да сме единни въ своитѣ действия и съ бодростъ и повишенъ духъ да следимъ събитията.

Пожелавамъ на всички да е честита 1941 г. Нека тя донесе щастие и свобода на хубавата ни и красива родина.

Л. Томовъ

Наумъ Христовъ

На 14. XII. т. г. се извърши погребението на бившия членъ отъ Националния комитетъ на Македонскитѣ братства, на основателя и председателъ на Леринското благотворително братство Наумъ Христовъ, при стечение на най-виднитѣ представители на Македонската емиграция въ гр. София.

Роденъ въ близкото до гр. Леринъ с. Невоялни — 15. XII. 1862 г., — когато българскиятъ народъ бѣ поелъ борба за своето църковно-училищно освобождение отъ Патриаршията, Наумъ Христовъ

бѣ виденъ представителъ на поколѣнието, което бѣ впрегнало всичкитѣ свои желанія и сили, за да създаде отъ себе си достойни водители на своя народъ. Училъ се въ селото си на грѣцки езикъ, и разбралъ, че нѣма нищо общо съ елинизма, той влага всичкитѣ свои старания да усвои българския езикъ и култура и достига до най-високото стѣпало на човѣшкото развитие. Природно интелигентенъ и надаренъ съ феноменална паметъ, благодарение на своя безпримѣренъ упоренъ трудъ

Н. Христовъ, самъ, безъ учителъ, чрезъ самообразование, усвои отлично не само бълг. езикъ, бълг. история и литература, но изучи до съвършенство писмено и говоримо френски, арабски, турски и старо-гръцки езици, а се ползуваше и отъ английски. Роденъ за учителъ, той учителствува цѣли 20 години изъ Леринско и Костурско и остави всрѣдъ своитѣ ученици и всрѣдъ околното население неизличими спомени.

Отличенъ гражданинъ и патриотъ, всецѣло предаденъ на идеалитѣ на своя народъ, той му служи безкористно презъ цѣлия си животъ.



Наумъ Христовъ

Възстаническиятъ периодъ, самото Илинденско въстание, го заварватъ драгоманинъ въ българското търговско агентство въ Битоля и неговитѣ заслуги къмъ освободителното ни дѣло сж незамѣними. Всички издевателства на турската гражданска и военна власти спрямо неговитѣ сънародници, героизмътъ и себеприцанието, които българскиятъ народъ прояви въ своята борба, намѣриха откликъ въ неговата отзивчива душа и по цѣли нощи той е писалъ рапортитѣ, които е изпращалъ на бълг. правителство и ги е предавалъ на Консулското тѣло въ Битоля, а то отъ своя страна — на своитѣ правителства, та възстаническото дѣло бѣ популяризирано широко и всестранно изъ цѣлия свѣтъ¹⁾.

Заради неговата всеотдайна служба на своя народъ, гръцкиятъ комитетъ бѣ го осждилъ на смъртъ и благодарение на Божиата закрила и на неговата неустрашимостъ на 3 пѣти устройванитѣ атентати срещу неговия животъ сж останали безъ всѣкакъвъ резултатъ.

По-късно, чувствуващъ се достатъчно подготвенъ и издигнатъ въ културно отношение до най-високо стѣпало, вѣрващъ въ своя талантъ и способности, виждайки че предъ него се откриватъ възможности за по-широка дейностъ, Н. Хр. предприема презокеанско пѣтешествие, посещава Америка, Англия и Франция и взема представителства на голѣми презокеански пѣтнически дружества, следъ което се установява въ Бѣлградъ, съ своя собствена фирма — Наумъ Христовъ — единствена въ Бѣлградъ фирма окончаваща на „овъ“ — съ клонове въ Битоля и Солунъ. Тукъ той проявява бѣлскава дейностъ. Сега неговитѣ заслуги къмъ македонската емиграция сж неоценими. Следъ Илинденското въстание, когато всичкитѣ блага на мак. българинъ бѣха пленени и опепелени, трѣбваше да се дири препитание и срдѣства за възстановяване на безмилостно унищоженото. Дойдоха на помощъ Съединенитѣ Щати на Северна Америка и Канада. Млади емигранти отъ Битолско, Леринско, Воденско и Костурско, лишени отъ всѣкакви срдѣства, намѣриха пълна подкрепа у Наумъ Христовъ. Той ги снабдява съ пѣтни разноски и съ препорѣжки за подходяща работа, изпраща ги въ далечната задокеанска страна, за да трѣгнатъ оттамъ не следъ дълго време потоци злато, съ което се възобнови унищоженото и се създадохъ условия за материалния възходъ на буйния, устойчивия, трудолюбивия и пословично пестеливъ българинъ, който не само създаде толкова китни селища, издигнати въ европейски стилъ, но и закупи имотитѣ на ленивитѣ аги и бегове, които направи свои подвласни работници.

Настаналата Балканска война съ своитѣ нечестиви помишления и действия отъ страна на здраво съюзилитѣ се противъ насъ наши „съюзници“ поставиха Наумъ Христовъ подъ силно подозрение и наблюдение като опасенъ врагъ и, виждайки живота си въ опасностъ, зарѣзва всичко и презъ Земунъ прехвърля се въ столицата на братската страна, за да продължи еднакво успѣшно започнатата своя дейностъ.

Цѣли 30 години Н. Христовъ бѣ достоенъ представител на „Кунардъ линия“ и когато по-нататкъ, вследствие на сложилитѣ се обстоятелства, емиграцията въ Америка почти бѣ преустановена, той реши да закрие своята фирма. Цененъ твърде високо отъ компанията, която предствляваше, последната го поканва лично въ Лондонъ, кждето бѣха му указани царски почести, като на най-старъ по възраст и по служба чиновникъ. Прекаралъ тукъ всрѣдъ пишна обстановка и внимание, освободенъ отъ всѣкаква материална отговорностъ — той бѣ надвнелъ въ касата на дружеството доста свои срдѣства, — следъ единъ престой отъ десетъ деня, той потегля обратно за София, изпратенъ най-тържествено, като, въ знакъ на благодарностъ за честна и достойна служба бѣха му връжени ценни подарѣци.

Жаденъ за наука, съжалеващъ че неговитѣ възможности не сж му позволили да завърши

¹⁾ Вижъ кн. 8—118 на Илюстр. „Илинденъ“ статията „Нападението на свадбата въ с. Неволани“

повече отъ IV. отдѣл., като любящъ баща, той даде на единствения свой синъ солидно търговско образование, а по-късно поема грижи за образованието и възпитанието на сжипитѣ негови двама внуци, които, завършили съ пълно отличие английския колежъ край София, сега прилежно усвояватъ висша наука въ Софийския университетъ.

Отдалъ се всецѣло на трудъ, виждайки въ труда единственото сръдство, което го издигна до недосегаема висота, считайки труда като единствено благо, съ което Богъ е надарилъ човѣка, Наумъ Христовъ прилежно работи до захода на своя животъ.

Бедно съ сина си той бѣ закупилъ единъ напустнатъ чифликъ край Костинбродъ, Софийско, въ който лично работи така, както не е работилъ нито единъ отъ най-беднитѣ до най-богатитѣ изъ околността. Въ тоя чифликъ той издигва мелница и я снабдява съ най-модерни машини.

Н. Хр. създаде отъ своя чифликъ образцова градина съ всичкитѣ отрасли на стопанския имотъ — съ най-разнообразни и най-вкусни плодни дръвчета, които собственоръчно сажда и присажда, съ обширна зеленчукова градина, съ най-добре обзаведено птицевъдство, свинарство, пчеларство — въобще стопанство, което днесъ служи за училище на околнитѣ села, та става културенъ центъръ въ пълната смисълъ на думата.

Издигналъ се въ интелектуално, въ морално и въ материално отношение до твърде голѣма висота, Н. Хр. не забрави ни родъ ни Родина. Неговата душа день и нощъ се вълнува отъ онѣзи чувства на надежда за свѣтли бѣднини, които занимаватъ всички ни.

Кръвта, която днесъ се лѣе изъ нашитѣ зле орисани мѣста, могилитѣ отъ безкрѣстни

гробове на млади левентѣ юнаци българчета, които гинатъ за чужди интереси, болкитѣ и риданията, които днесъ се изтрѣгватъ изъ гърдитѣ на нашитѣ братя и сесри, останали въ печално черно робство, сломиха неговия духъ.

Макаръ и неизгубилъ надежда, че свѣтлата зора на свободата рано или късно ще озари и нашитѣ родни мѣста, развиващитѣ се трагични събития изъ югозападна Македония повлияха твърде гибелно върху неговото разклатено здраве, и той завърши своя земенъ животъ съ отворени очи и съ молитва топла и гореща къмъ Всевишния, да съкрати часъ по-скоро страданията, които унищожаватъ останалия въ робство български народъ и да възвърне родното му Неволани въ лоното на общата ни майка — отечество.

Последниятъ заветъ, който той остави на своитѣ наследници, бѣ да занесатъ коститѣ му въ освободено Неволани, тамъ кждето почива прахътъ на неговата майка и неговия баща, на братята и сестритѣ му.

Дано Богъ чуе неговитѣ молитви, които сж и наши, за да се успокои дълбоко натжжения му духъ.

Последното прости къмъ твърде заслужилия покойникъ бѣ изразено съ особено смирение и тѣга отъ неговитѣ многобройни почитатели, които бѣха изпълнили храма „Св. Недѣля“. Житие-битието му бѣ изложено съ пламенни слова отъ свещеникъ Стефанъ Кючуковъ, Д-ръ Бл. Бояджиевъ и Сребренъ П. Петровъ.

Траурната катафалка бѣ обкржжена отъ литомци на сиропиталище „Витоля“.

Богъ да прости отличния българинъ Наумъ Христовъ и вѣчна да бѣде паметта му!

К. Хр.

Поражението на турцитѣ около с. Чанища на върха Маргара. 1903 год.

Минаха 37 год. отъ Илинденското въстание, но и следъ 370 год. Илинденъ ще споменаватъ нашитѣ деца: Илинденъ е символъ на Македония: Илинденъ раздрусва турската империя.

Това го знае цѣлъ свѣтъ. Но културнитѣ варвари не рачиха да ни дадатъ свобода. Тѣ дадоха свобода на народи, които не я заслужаватъ, на народи, които нѣматъ Илинденъ, нито Христо Ботевъ, Василъ Левски, Гоце Дѣлчевъ, Дамянъ Груевъ, Генералъ Цончевъ, Христо Матовъ, Полковникъ Янковъ, Борисъ Сарафовъ, Пере Тошевъ и други стотици и хиляди, които загинаха за това име и за свободата ни.

Сега да припомнимъ за най-голѣмото сражение, което стана на мѣстността Маргара-Чанища, Прилепско, съ четитѣ на Георче Петровъ и костурскитѣ чети съ Лазаръ Поп. Трайковъ, Циле Кономладски, Иванъ Поповъ и други.

Ние бѣхме съ четата на легендарния войвода Толе Паша, отъ с. Крушевица. Денувахме на Кокречката планина. Дойде куриеръ и донесе бързо писмо. Голѣма чета пристигнала къмъ Бърникъ и искала бърза среща — идѣла отъ далеко, та много била изтощена. Войводата веднага изпрати мене и нѣколко души да подземемъ изморенитѣ другари. Потеглихме веднага и заранѣта

се срещнахме близо до Чебренискитѣ воденици. Караулътъ ни заведе при войводитѣ. Костурскитѣ чети на чело съ Лазаръ Попъ Трайковъ отстѣпили подъ натиска на голѣми потери. Тѣ бѣха боси и гладни: пжтували нѣколко деня. Веднага поехме за походъ. Стигнахме Крушевица при Толе Паша, който разпреди за храна; заклахме нѣколко крави — кожитѣ турнахме да поизсѣхнатъ и се нарѣзаха за опинци. Движихме се всички заедно нѣколко деня. Четата се уголѣми. Трѣбваше да се раздѣлимъ на две, за да се движимъ по-закрито. Толе ме раздѣли съ нѣколко души и съ костурци поехме къмъ Дрѣнскитѣ планини — да се срещнемъ съ Петъръ Ацевъ. Подиръ нѣколко деня стигнахме Дрѣнското корито, дето селянитѣ ни разправиха, че една голѣма чета идѣла отъ България, минала Вардара и тия дни щѣла да пристигне въ прилепско. На чело билъ Георче Петровъ. Това ни зарадва много и съ нетѣрпение следѣхме за пристигането на четата. Подиръ два дни дойде хаберъ, че четата пристигнала, да я чакаме въ Дрѣнско. На третия денъ куриерътъ ни събщи, че до вечерта може да се срещнемъ. Нѣмахъ тѣрпение. Кой ще чака до вечерта! Съ Цвѣтко отъ с. Дрѣнъ, единъ отъ първитѣ работници, потеглихме заедно. Стигнахме на мѣстото. Караулътъ

ни среща. Казахъ му да обади, че Звезда пристигна. Заведе ме при Георчета. Като налягаха изъ шумата — цѣлиятъ шабъ! Обраснали бѣха съ бради. Ржухахме се и ме запозна съ другаритѣ — Лука Ивановъ, поручикъ, отъ гр. Панагюрище, Йово Йововичъ, черногорски офицеръ. Извидохме се и съ останалитѣ четници. Личеа много наши прилепчани — Йованъ Шешката, старъ комита още отъ четата на Рокановци — обсаденъ бѣше при манастира Св. Арахангелъ при с. Варошъ, прилепско. Още личеа: Георги Ачковъ

ността „Четири буки“, дрѣнско, другата вечеръ въ Раково, пълчишко-мариовско, и третата вечеръ — 20. X. 1903 год. — въ Чанища, мѣстността Маргара. Пътътъ бѣше дълъгъ и трѣбваше бързо да вървимъ — безъ почивка. Разбрахме, че турцитѣ следѣли движението на четитѣ, та трѣбваше рано да потегляме и рано да стигаме. Стигнахме на полунощъ въ село Чанища. мѣстността Маргара, близо до селото. Разпоредихме за храна и турихме застава на самия връхъ. Останалитѣ бѣхме по политѣ. Току що бѣхме се разположили да отпочинемъ, едни отъ четата позаспаха, защото



Четата на Гьорче Петровъ

Сѣнокозлиовски, Йорданъ Попето, варошлия, Спиро Попъ Атанасовъ и др.

Сѣция денъ се върнахъ при костурци, взехъ ги и вечерята дойдохме при Гьорчевци. Другата вечеръ трѣбваше да промѣнимъ квартирата и да се срещнемъ съ четата на Петъръ Ацевъ. Поехме всички заедно и стигнахме Топличката планина, мѣстността Коритата. Тамъ се срещнахме съ Петъръ Ацевъ и Пере Тошевъ. Конферирахме и се взе решение да се върне всѣкой по района си, тъй като потеритѣ намалѣли. Стояхме още нѣколко дена и се раздѣлихме. Георче и Попъ Трайковъ ме извикаха и ми казаха, че ще се връщаме въ Марихово. — Имай предвидъ и отбѣрай мѣста угодни за квартируване, поржчаха ми, защото имаме нѣколко товара мунници, които ще носимъ съ насъ. Поржчаха да се донесатъ 5 добитѣка, които натоварихме и потеглихме. Стигнахме мѣст-

бѣхме изморени отъ дългия и бързъ походъ. Не мина часъ и започна да се сѣмва. Заставата отъ горе даде сигналъ за тревога — да се качимъ горе бързо, защото голѣма потеря идва. Натоварихме припаситѣ — и всички навърха. Още недоизкачили се горе, заставата открива огънь и не даде на аскера да доближи политѣ на височината. Прибрахме се всички и разтоварихме конетѣ. Лука Ивановъ заповѣда да се отворятъ сандѣцитѣ и ни разпредѣли по позиции. Престрелката продължаваше. Костурци бѣха въоръжени съ маузерови пушки, взети отъ обезоръжения гарнизонъ въ гр. Невеска. Георчевата чета бѣ съ манлихерови пушки. Само моето отдѣление бѣше съ грѣцки берданови. Всичко броехме около 200 души, — костурци около 130 души, Георче съ 45 души а останалитѣ бѣхме ние.

Луката командувахе всичкитѣ чети. Нареди

ни и ни заповѣда никой да не стреля безъ заповѣдъ — да не харчимъ патронитѣ напраздно, защото нѣма да отстѣпимъ и не можемъ да отстѣпимъ. Турцитѣ приближаватъ политѣ на височината. Тѣ бѣха цѣлъ таборъ, една дружина. Изсвири



Лазаръ попъ Трайковъ

трѣбата и почнаха да настѣпватъ. Луката заповѣда да се бие залпъ. Съ нѣколко залпа турцитѣ бѣха поразени и се разпрѣснаха безредно. Престанаха да стрелятъ. Настана тишина. Луката заповѣда знамето на костурци да се постави на върха и да се запѣе: „Боятъ настава, туптятъ сърдцата ни. Ето ги близо наштѣ душмани.“ Викнахме да пѣемъ всички. Косата ни настрѣхна.

Ма ше ни страхъ, ни трепетъ. Мина се единъ часъ и пристигна гарнизона отъ с. Дунѣе. Започна да се обсажда цѣлата височина, а атаката започна отново. Турскитѣ трѣби свирятъ и аскерътъ почна на сила да настѣпва. Луката заповѣда да се хвърлятъ нѣколко бомби, нѣщо което бѣше отъ голѣмо значение. Въ нѣколко минути изгърмѣха нѣколко бомби, които разтрепераха цѣлата мѣстностъ. Турцитѣ млъкнаха веднага и престанаха да атакуютъ. Нашитѣ позиции бѣха естествени — въ каменисто мѣсто. Луката съ бинокълъ въ рѣцетѣ, другитѣ войводи — Лазаръ Попъ Трайковъ, Иванъ Поповъ, Цильо Кономладски, обикалятъ позицитѣ и ни казватъ никой да не мърда отъ позицията, защото биемъ се на смъртъ или животъ. Минаха нѣколко часа само въ престрелка. Слънцето печеше силно. Нѣмаше ни водица, ни хлѣбъ. Къмъ 2 часа пристигнаха нови подкрепления на турцитѣ отъ гарнизонитѣ въ с. Витолица и село Мегленци. Та станаха всичко 5500 души аскеръ. Боятъ започна отново. Обржчѣтъ на височината се стегна отъ всѣкъде. Трѣбитѣ свирятъ наново и аскерътъ настѣпва съ сила. Бой ужасенъ се започна. Цѣло Марихово трепери отъ бомби и пушки. Една бомба падна въ една пукната скалата, разби я на парчета и порази сума турци. Изплашени, тѣ спрѣха настѣплението. Единъ отъ костурскитѣ четници, който знаеше отлично турски, извиква съ силенъ гласъ: „Япмаинъ окадъръ уджумъ! Епинизъ юлежексънъзъ. Бизъмъ аскеръ аламания аскеръдъръ“, което ще рече: „Не правете толкова атаки, защото ще умрете до единъ; нашитѣ четници сж германска войска“. Лазаръ П. Трайковъ стоеше на нѣколко десетки метра до мене и наблюдаваше съ бинокѣла. Стоеше-

на една скала. Единъ куршумъ прониза му бузитѣ презъ езика. Видѣхъ го като се наведе и започна отъ устата му да тече кръвъ. Станахъ лазешкомъ да отида при него, и той ми каза по нѣмски—мимически—не можеше да говори—да не се мѣстятъ отъ мѣстото си, тѣй като не е много опасно раненъ. Часътъ вече стана 6. — сегашно време. Турцитѣ опитаха пакъ да настѣпятъ, макаръ и да падаха като круши. Но и при тая атака не можахъ да настѣпятъ, защото бомбитѣ ги поразяваха. Слънцето вече навали и почна да залѣзва. Отъ една турска позиция по направление къмъ Прилепъ престанаха да стрелятъ — отстѣпваха единъ по единъ. Вече се смрачи. Азъ станахъ отъ окопа и отидохъ при войводитѣ, които бѣха се събрали около Лазаръ П. Трайковъ.

Запитаха ме на кѣде ще отстѣпимъ и азъ имъ посочихъ. Като се провѣрихме, констатирахме нѣколко ранени и 4 души убити—2 отъ костурци и 2 отъ Георчевата чета — и двамата прилепчани: горепоменатитѣ Иванъ Шешката и Йорданъ Попето Варошлия. Прибрахме раненитѣ и всичко друго, безъ да оставимъ сламка на турцитѣ. Прекръстихме се и потеглихме. Пѣтътъ бѣше още по-дълъгъ. Гладни и жѣдни всѣкой бѣше се натоварилъ съ по 20—30 кила. Мѣчно се вървѣше. Заобиколихме селата Орле, Маково и Рапешъ, безъ да срещнемъ неприятеля, и дойдохме задъ гърба на турцитѣ. Пристигнахме до с. Рапешъ, газихме р. Черна и вече се обзори. Заехме височинитѣ „Ероитѣ“, Будимирско. Превързахме раненитѣ — нѣмаше време да се порѣча храна. Разпо-



Иванъ Поповъ

редихъ веднага по единъ овчаръ да каже на будимирчани, че ние сме четитѣ, които се бихме вчера съ турцитѣ на Маргара — веднага да намѣрятъ Толе Паша, да се срещнемъ въ с. Градешница, като пригответъ храна за около стотина души. Будимирчани веднага се разпоредиха и дойдоха при пасъ, като ни донесоха млѣко за закуска. Вечеръта пристигнахме въ Градешница. Тамъ ни чакаше Толе, съ четата. Понахранихме се и отпочинахме.

Тукъ стояхме нѣколко дня заедно съ костурци. После се раздѣлихме и се завърнахме обратно по районитѣ си.

Подиръ нѣколко дня дойде съобщение — отъ битолско идѣла друга чета — бързо да

а който отъ насъ иска — да заминава, който не, да остане — ще има реформи и амнистия. Едни заманаха, а други останахме.

Минаха отъ тогава вече 37 години и чакаме сега Христосъ да възкръсне. Молиме господа-



Четата на Лука Ивановъ

се срещнемъ. Четата бѣше пристигнала въ Груница. За щастие срещнахме и видохме Борисъ Сарафовъ и Дечевъ. Тѣ конферираха съ Георгчета и ни казаха, че Борисъ ще замине за България,

ритѣ — създатели на Нова Европа да признаятъ нашето мѣчение и да не ни оставятъ да тѣжимъ още за нашето отечество.

Мил. Звѣздовъ

с. Прекопана — Леринско

Прекопана, едно отъ най-събуденитѣ чисто български села въ околноститѣ на Вичъ планина, на 1500 метра надъ морското равнище, е заградено отъ северъ, югъ и изтокъ съ гъсти гори, които се простиратъ чакъ до Върбица планина. До Илинденското въстание то броеше 250 чисто български двуетажни и доста красиви къщи, обзаведени по градски. Прекопанци сж доста интелигентни и повечето отъ тѣхъ странствуватъ.

Голѣми народни тържества ставаха на Св. Кирилъ и Методи и Голѣма Богородица съ народни увеселения по всички къщи. Въ селото имаше хубаво двуетажно българско основно училище съ две учителски сили. Посещаваше се отъ 80 ученици. Сжщо имаше хубава българска черква, ханъ и хубави чешми, изъ които блика студена балканска вода. Прекопана бѣ едно отъ най-гостоприемнитѣ села. Когато българинътъ попаднѣше тамъ, макаръ и непознатъ, биваше приетъ на гости, добре нахраненъ и настаненъ на квартира безплатно.

За да се види до колко челолюбиви сж прекопанци, ще опиша една случка съ мене. Презъ 1902—1903 год. бѣхъ учителъ въ с. Четирокъ, костурско. Коледната ваканция искахъ да прекарамъ

въ родното ми с. Зелениче. Тръгнахъ съ конь и по съкратенъ пѣтъ решихъ да мина презъ Прекопана.

Наближихъ селото и предъ менъ се изпрѣчиха голѣми снѣжни преспи и виялици. Пѣтеката, по която вървѣхъ, бѣ затрупана отъ снѣгъ и вървѣхъ безъ посока. Къмъ селото пропаднахъ съ коня си въ една яма и невъзможно бѣ излизането ми отъ тамъ. Смъртъ ме очакваше. Надахъ силенъ викъ за помощ и веднага благороднитѣ прекопанци се разпоредиха. Удари спасителния звонъ и една спасителна команда отъ около 10 души се яви на мѣстото и съ лопати изхвърлиха снѣга и спасиха менъ и коня ми отъ явна смъртъ.

Отведоха ме помръзналъ отъ студъ въ най-близката селска къща и въ топла стая, съ топла ракия и др. действия можахъ да се съживя. На другия день специални хора ме придружиха до селото ми.*)

*) Изъ в-къ „Народенъ гласъ“ — год. 33 бр. 57.

Прекопана прегърна родната ни църква през 1892 год. Инатът, наша народна черта, подклажда от византийските прийоми на Костурския гръцки владика, отдели от здравата българска общност три ексцентрични домоначалници, които създадоха не малко пакости и грижи на своите братя по произхождение и кръв. Жадни за слава, за незаслужено първенство, тези заблудени българи станаха мост на гръцката пропаганда, която всячески се мъчеше да задържи в своите лапи чуждия за нея елемент и, за да се отблагодари на агентите си, облагодетелствуваше ги по разни начини — до когато „кондроксфалит“ афоресва по повод и без повод, тези — гъркоманите — най-щедро благославя, величае и възвисява. Освен подкупите, като веществена награда за предаността им, той се мъчеше да им спечели всецело църквата, построена преди години с селски български средства — не беше за измънниците достатъчно, че те, 3 кщи, можеха да се молят на гръцкия Бог всъща четвърта седмица — 3-те седмици под ред бяха запазени за българите.

На 1894 год., последната сбота на м. август, владиката се задава на конь с всички салтанат — с дяконъ и сеймени. Гъркоманите, сияючи, тържествуват, манифестират. Всред селото българи размишляват, как да постъпят, за да осуетят намъренията на представителя на Ферер. Минава светия му ведно с тайфата си край тези и не ги нито поглежда. Избързва пред него единъ. — Едно добъръ ден не можа ли да кажеш, Кирие деспоте? Не ли те е срамъ да минаваш като...? Създава се настроение за жестока саморазправа. Чужденецът иска да му се отвори черквата — ключовете сж у българина епитроп — и, разгъвен, собственоръчно започва да чупи брава и катинар. Грозна саморазправа се подклажда. Целото село кипи. Отделят се от масата старците — баба Ляка, баба Петра попъ Николова, баба Пройка и баба Георгевица Масина — всички героини, всички готови кръвта си да пролят, но народна чест да спасят, да спасят от затвор и изтезания своите внуци и синове. Откъртили по единъ колъ от съседните плетища, те се втурват като хала към насилника и започват да го налагат — едната по главата и калимйката му отхвърква на десетина метра, друга по рамото, скъсва му расото и свѣтва му предъ очите, останалите коя кдето свари върху измънниците българи. Сеймените с пушка при нозе — нѣми, свели глави — турските закони забраняваха мъжъ да дигне ръка върху жена — и всички се разпиляват. Унизенъ, засраменъ, великиятъ църковникъ веднага се отзовава в близкото цинцарско село Невеска.

Българите ликуват и величатъ героините. И за да ликвидиратъ единъ път за всъкога с козните, които им се устройватъ непрерывно, прекопани събиратъ помежду си 300 лири и с действително на влиятелни аги и беове стават пълни господари на „Св. Богородица“, която тачат, както може би никъде другаде не се тачи народен храмъ свещенъ. За гъркоманите вече не остава животъ в селото — всички ги отбѣгватъ, всички странятъ като от чумави, всички напълно ги бойкотиратъ и сами се отлъчватъ, самозаточватъ се „сюрюнь се сториле“ в съседното Невеска

при власите, отдалеч да се взираятъ в родното имъ мѣсто, което оскверниха, което поругаха, та се показаха неблагодарни къмъ земята, която ги роди и отхрани.

Прекопани, както и всички техни братя от най-югозападния край на българското отечество, се показаха достойни синове и внуци на четирите героини старици. Селото пък, почти цяло, на 2 пъти — през 1903/904 год. — бѣ опожарено и оплячкосано, та жените и децата му цѣли месеци дълеха мегданъ с дивеча в горите, но духът имъ не се сломи, не опозна разочарованието. К. Хр.

На 1 февруарий 1899 година заедно с Георги попъ Христовъ се накахме да отидемъ и организираме село Прекопана. Потеглихме от с. Неволани, кдето бѣхъ учителъ, пеша в хубавъ слънчевъ зименъ денъ и следъ 6 часова лутане по кози пътеки покрай „Драгановска“ рѣка и полите на пл. „Вичъ“ късно вечерта стигнахме изморени в селото и отседнахме в кщата на родолюбивия попъ Никола. Веднага се насѣбраха



с. Прекопана — Леринско

около 20 души отлични българи, на които, покрай другите разговори открихме и целта на нашето посещение. Отначало те изтрѣпнаха, но побързахме да ги успокоимъ, като имъ казахме, че ний идемъ като приятели и легални, и че за направеното от насъ, никой нѣма да узнае. Така се раздѣлихме късно презъ нощта. Сутринята осъмнахме при силна виелица, та цѣли 5 дни вършихме работата си, безъ да бждемъ обезпокоявани отъ нѣкого. Почти всички прекопани се посветиха в дълото с голѣмъ ентузиазъмъ и дисциплина. Опредѣли се и ръководно тѣло, а за селски войвода си посочиха Пандо Мечкаровъ, който отпосле стана жертва на гръцкия бѣсъ. При нападение сватбата в с. Зелениче на Тръпко Готевъ отъ гръцка банда — 14 ноември 1904 — бѣха звѣрски избити 12 души зеленичени: Стоянъ Готевъ, синъ му Григоръ, Доси Стайковъ съ сина си Мирчо — 14 годишенъ, Аргиръ Бабата съ момичето си Марийка — 7 годишно, Ламбо Костовъ, Доре Юлюматовъ, Лазо Боинъ, Исинъ Чаушъ, Михалъ Пучевъ, Депа Нашева — пронизана с осемъ щика, и нашия Пандо Мечкаровъ. На тая кървава сватба бѣха ранени още: Али бей отъ с. Горско, Лазаръ Бицановъ, Славчо Костовъ, Георги Пучевъ и Георги Китаровъ.

На петия денъ се завърнахме доволни отъ извършеното посвѣщение на Прекопана.

И стана това, което трѣбваше да стане: Прекопана остана докрай крепостъ на организацията. Дойде възстанието 1903 год. и всички прекопанци, заедно съ женитѣ си взеха живо участие въ него. Около 65 души добре екипирани четници — отъ тѣхъ 10 души въ центровата чета на Иванъ Поповъ, останалитѣ въ четата на Чекаларовъ, взеха участие въ всичкитѣ сражения, поради което на 29 юлий рано селото бѣше нападнато отъ гарнизона въ Невѣска и съ топове разрушиха и опожариха 126 къщи, убиха 3 мъже и две жени — Георги Поповъ, Кирето Маринъ, Коста Делиалановъ, Ката Делиаланова и Джака Киркова. На 14 августъ 1903 год. турскитѣ орди нападнаха на върха „Върбица“ — главния станъ на Костурци. Минавайки презъ Прекопана, следъ упорито сражение съ центровата чета на Иванъ Поповъ надъ самото село, тѣ опожариха и останалитѣ къщи на селото.

Нешастнитѣ и преданни къмъ дѣлото Прекопанци се прѣснаха изъ околнитѣ села: Сребрено, Зелениче, Елово, и Бѣлъ-Каменъ да прекаратъ зимата. Презъ пролѣтѣта на 1904 год. тѣ се завръщатъ и си изграждатъ колиби за живѣне.

Презъ 1905 година, приготвявайки материалъ въ гората за опожаренитѣ си къщи, бидоха заловени отъ гръцка чета и звѣрски избити следнитѣ добри българи — прекопанци: Христо Мохаремовъ, Кирето Калинъ, синъ му Пандо К. Калинъ, Минче Анастасовъ Горничевски, Анастасъ Клековъ, Сидо Мурджевъ и Стефо Сидеровски. Или всички жертви на китното село Прекопана възлизатъ на 15 души, отъ които 5 избити отъ турцитѣ и 10 отъ гръцкитѣ банди.

Вас. Трифоновъ.

До Илинденското възстание и следъ него с. Прекопана бѣ станало центъръ на възстаническитѣ отряди. Презъ него сж минали и съ недѣли сж квартирували всички чети: Чекаларовъ, Ив. Поповъ, Христо Силяновъ, Митрето Влаха, Пандилъ Шишковъ, Марко Лерински, Кузма Стефовъ, Кузо Блацки, Никола Андреевъ и легендарниятъ пол-

ковникъ Янковъ отъ с. Загоричени, който съ една чета отъ 80 души презъ м. августъ 1902 год. стоя цѣлъ месецъ въ Прекопанскитѣ балкани.

Всички минаващи чети селското ржководно тѣло приемаше братски и ги настаняваше по квартири. Тамъ най-свободно се движеха четитѣ, защото турски кракъ не можеше да проникне, поради опасноститѣ отъ гористата мѣстностъ. Турцитѣ наричаха това село Малка София, — западно и южно все обградено отъ български села, и населението бѣ въ безопасностъ отъ турскитѣ пълчища.

Мнозина отъ жителитѣ му, които не можеха да понасятъ тежкото турско и гръцко робство, напуснаха милия роденъ край и се заселиха въ Цариградъ и въ България. Въ София понастоящемъ има 45 семейства и всички се занимаватъ съ търговия и сж добре обзаведени съ свои собствени домове. Единъ отъ тѣхъ, бившъ народенъ деецъ, г. Сребренъ С. Поповъ, има голѣмъ търговски колониаленъ магазинъ въ София и напоследъкъ бѣ председателъ на търговско-бакалското дружество. Въ родна България тѣ се радватъ на голѣма свобода и очакватъ деня на освобождението на тоя чистъ български край.

Презъ 1904 год., месецъ юни, на едно погребение, гръцка чета ненадейно влѣзла въ селото, заловили учителя Константинъ Кондевчевъ и попъ Никола и ги убиватъ къмъ края на селото, защото не искаха да работятъ за гръцката кауза. Следъ тая случка селото взело крайни мѣрки — пазѣше се дене и ноще отъ народна стража. Гърцитѣ се опитаха на нѣколко пѣти да влѣзатъ въ селото, но сж били отблъсвани съ голѣми жертви. Така достойно прекопанци бранѣха народната българска честъ отъ гръцкитѣ пълчища¹⁾.

Да бжде вѣчна слава и покой на тѣзи герои, които сложиха коститѣ си за свободата на поробеното племе!

Ив. Стефановъ, Илинденецъ

гр. Хомстодъ, Па.

(Изъ в-къ „Народенъ гласъ“, год. 33, бр. 57 отъ 2. VIII. 1940 год. въ Гранитъ Сити).

Откриване шифъра на Атинския върховенъ революционенъ комитетъ и последствията отъ това

Продължение отъ кн. 9 (119)

Следъ като Кляшевъ и Кършаковъ стигнали въ Горна Курешча, поканили сж за среща Кузо Блацки, Митре Влаха, дѣдо Кочо Лерински и Филе отъ с. Неретъ — старъ войвода, движещъ се въ районна на родното си село.

Срещата е станала въ Вичъ планина, между селата Турье и Бабчоръ. Явили се всички поканиени съ изключение на дѣдо Кочо Лерински, който се случилъ доста далечъ отъ опредѣленото за срещата мѣсто. Тукъ била образувана и проектираната „андартска“ чета, отъ момчета владеючи гръцки езикъ, начело съ Кузо Блацки. Последниятъ билъ облеченъ въ разкошната мантия на прочутия гръцки войвода Меласъ, който по-рано бѣ убитъ въ Курешчата. Войводитѣ решили да се справятъ първенъ съ неретския попъ Стойче, селото на когото бѣ по-близу до сборния пунктъ.

Прикрити въ гжститѣ гори около с. Неретъ, четитѣ забелязали нѣколко жени гъркоманки да бератъ дърва. Кузо Блацки излѣзналъ съ своята

¹⁾ Презъ Балканската война Прекопана даде 40 души доброволци, по-голѣмата частъ отъ които бѣха дошли нарочно отъ чужбина, за да взематъ участие въ освобождението на своята родина.

Презъ свѣтовната война въ редоветѣ на българската армия имаше 68 души прекопанци, нѣкои отъ които бѣха дошли чакъ отъ Америка, за да изпълнятъ дълга си къмъ поробенитѣ си братя.

Днесъ прекопанци сж прѣснати изъ цѣлъ свѣтъ, но любовта къмъ родното имъ огнище е жива и непрекъсваща въ сърдцата имъ. (Изъ в-къ „Обзоръ“, бр 78).

„андартска“ чета, приближилъ ги и ги запиталъ на разваленъ български езикъ, дали познаватъ попъ Стойче. Женитъ, мислейки че иматъ работа съ истински андарты, похвалили се, че не само го познавали, но и че билъ тѣхенъ свещеникъ. Кузо помолилъ, която отъ тѣхъ желае, още сега да му занесе едно писмо. Две отъ тѣхъ изявили желание да сторятъ това и Кузо Блацки имъ подаль приготвеното отъ по-рано писмо, като ги възнаградилъ съ по една бѣла меджидия. Женитъ взели писмото и зарадвани хукнали къмъ селото. Писмото гласѣло:

„Ваше благоговейство,

Току що пристигнахъ съ четата си отъ Атина. Елате веднага заедно съ Василъ, Петъръ и Михалъ, за да размѣнимъ мисли по много важни въпроси.

Целувамъ дѣсницата Ви: Капитанъ Леонида“.

Писмото било написано освенъ съ шифъра и съ обикновената грѣцка азбука, понеже войводитѣ не бѣха увѣрени, че ѝ попѣтъ е запознатъ съ шифъра.

Попъ Стойче повикалъ Христо и Лазаръ, негови вѣрни хора, предалъ имъ едно писмо заедно съ бинлѣкъ ракия и ока тютюнъ и ги изпратилъ при „капитанъ Леонида“ придружени отъ селския пѣдаръ и отъ две леки жени, облечени празнично, предназначени за развлечение на капитана.

Пратеницитѣ ржували се радостно съ Кузо Блацки и му предали писмото и подарѣцитѣ.

Попъ Стойче въ писмото си е съобщавалъ, че щѣлъ да дойде по-късно заедно съ Василъ и Петъръ, които въ тоя моментъ се случили въ Леринъ и които очаквалъ скоро да се завърнатъ.

Кузо Блацки изпратилъ по пѣдарина и по дветѣ жени друго писмо, съ което съветвалъ Попъ Стойче веднага да дойде, макаръ и самичѣкъ, понеже работата била бърза и не търпѣла отлагане.

Останалитѣ двама пратеници продължавали сладки разговори съ „андартитѣ“ отправяйки закани противъ комититѣ, безъ ни най-малко да дозировать, че сж паднали въ тѣхнитѣ рѣце.

Въ това време войводитѣ — Кляшевъ, Кършakovъ и Митре Влаха — заедно съ 16 момчета и Филе, сж почивали прикрити въ единъ близѣкъ шумакъ.

Съ нетърпение Филе очаквалъ да си отмѣсти на попъ Стойче, задето преди една година си позволилъ да рита съ кракъ безжизнения трупъ на единъ неговъ внукъ, който като четникъ бѣ убитъ въ едно сражение съ турски аскеръ. Следъ нѣколко часа се появилъ и попъ Стойче, придруженъ отъ Михалъ, поканенъ отъ Кузо Блацки още съ първото му писмо.

Стигнали при четата при най-весело настроение, тѣ се ржували съ „капитанъ Леонида“ и съ момчетата му. Скоро, обаче, любимитѣ андарты снели маскитѣ си. Ужасътъ на попъ Стойче и другаритѣ му стигналъ най-крайнитѣ си предѣли, когато сж видѣли да изкачатъ изъ близкия шумакъ прикрититѣ до тогава войводи и четници.

Съселянинътъ имъ Филе се спусналъ къмъ попъ Стойче да го задърпа за брадата, войводитѣ, обаче, не му дали да стори това.

Отъ всички уловени въ капана, като невиненъ, пощаденъ билъ само селския пѣдаръ.

Следъ това на върха на едно младо дървче нахлузили шапката на попъ Стойче съ следния

надписъ: „Наказани отъ костурскитѣ чети заради шпионство“.

Отъ тукъ четници и войводи се отправили за цинцарското с. Псодери, а Атанасъ Кършakovъ заминалъ по бърза работа за селата Върмникъ и Въмбелъ заедно съ Атанасъ Пировски и Лазаръ Палчевъ отъ с. Върмникъ.

Близу до с. Псодери четитѣ се притаили въ гжститѣ гори. Кузо Блацки, съ своята „андартска чета“ трѣгналъ да търси човѣкъ, и по единъ вжгленаръ изпратилъ на попъ Ставре приготвеното отъ по-рано шифровано писмо.

Получилъ писмото отъ дългоочаквания капитанъ Леонида, попъ Ставре побързалъ да се срещне съ последния. Придруженъ билъ отъ помощницитѣ си — Тодораки, Хаджи Коди и отъ единъ чаушинъ отъ турската войска, квартируваща въ Псодери. За да бже срещата по приятна, попъ Ставре взелъ съ себе си конякъ, локумъ и цигари.

Наближавайки мѣстото на срещата, изкочило едно отъ момчетата на Кузо Блацки и следъ като цѣлунало рѣка на попъ Ставре, се ржувало съ другитѣ и ги завело при Кузо.

Срещата била много сърдечна. Попъ Ставре прегърналъ „капитанъ Леонида“ и го цѣлуналъ въ челото, следъ което последвало общо ржукване между „андарты“ и посрещачи. Само нѣколко минути по късно хитреѣтъ попъ Ставре скочилъ като ужилень. Последвалъ го моментално и Кузо Блацки — той много добре знаелъ съ какъвъ човѣкъ има работа. Изправени двамата, попъ Ставре помолилъ „капитанъ Леонида“ да поговорятъ малко насаме. Дръпнали се на около 20 крачки и попъ Ставре запиталъ за родното мѣсто на капитанъ „Леонида“. Кузо отговорилъ, че е отъ о-въ Критъ, а попъ Ставре казалъ, че никакъ неприличалъ на критянинъ и че физиономията му била чисто Македонска — българска.

Предполагайки, че хитрата лисица чрезъ тоя разговоръ очаква да издебне благоприятенъ моментъ, за да се измъкне отъ капана въ който бѣ паднала, Кузо разчистилъ смѣткитѣ съ продажника попъ.

„Андартитѣ“ изненадано се нахвърлили върху Тодораки и турския чаушинъ.

Отъ другаритѣ на попъ Ставре се е спасилъ само Хаджи Коци, който пристигналъ нѣколко минути по-късно въ момента на разигралата се трагедия, та хукналъ обратно къмъ селото си.

Така позорно завършиха живота си продажницитѣ, върху чиито души тежата грѣховеѣ на десетки невинно убити българи.

Веднага следъ това войводитѣ се завърнали въ Горна-Курешча, кждето се раздѣлили и всѣки заминалъ за своя районъ. Изпратили сж на ромънския консулъ въ Битоля шифрованото писмо на грѣцкия върховенъ комитетъ заедно съ ключа на шифъра, за да види какво сж кроили андартитѣ на влашкия учителъ въ с. Псодери и на нѣкои първенци на влашката партия въ сжщото село.

Консултѣ направилъ съдържанието на писмото достойно и на другитѣ консули въ Битоля и се застъпилъ предъ валията да бждатъ арестувани нѣкои отъ първенцитѣ на гъркоманската партия въ с. Псодери, чиито имена се споменаваха въ шифрованото писмо.

Нѣколко деня по-късно пристигна въ селото ми съ около 15 конни стражари италиян-

скиятъ джандармерийски офицеръ въ Костуръ Козма Манери и ми поиска на саме по заповѣдь на Диджоржисъ паша отъ Цариградъ шифрованото писмо на Атинския върховенъ комитетъ.

Казахъ му, че въпросното писмо е изпратено на ромънския консулъ въ Битоля, и той си замина обратно за Костуръ.

Сега дойде реда и на шпионитѣ отъ нашитѣ села, имената на които бѣха отбелязани въ шифрования списъкъ, за който се каза по-рано.

Попъ Христо отъ с. Въмбелъ получи наказанието си, а тѣзи които се случиха вѣнъ отъ Македония, се спасиха.

На други поради минали заслуги къмъ дѣлото и поради невъзможностъ да нанесатъ нѣкаква пакостъ на комитета, имъ се наложи леко наказание.

Такъвъ бѣ случаятъ съ Дано Терзиовски отъ с. Косинецъ и съ Христо Дигаловъ отъ с. Въмбелъ. За тѣхъ се реши да бждатъ отстранени отъ предѣлитѣ на Македония въ продължение на три години, следъ което да могатъ да се завърнатъ по домоветѣ си, като амнистирани.

Тази присжда бѣ посрещната отъ заинтере-

суванитѣ съ голѣма благодарностъ и съ сълзи отъ неизказана радостъ. Дано Терзиевски пожела да замине въ Анадола, а Христо Дигаловъ — въ Америка. Следъ три дена изкараха паспорти и си заминаха.

Христо Дигаловъ устоя на думата си и замина за Америка. Дано Терзиевски, обаче, щомъ стигналъ въ Солунъ, намѣсто въ Анадола, отзавалъ се въ Атина, кждето преживѣ дълго време подържанъ отъ Атинския революционенъ комитетъ, докато се завърна единъ день въ селото си, за да цретърпи заслуженото си наказание, наложено му отъ войводата Пандо Сидовъ.

Описанитѣ тукъ събития засегнаха смъртно гръцкия комитетъ и парализираха изцѣло разбойническата му дейностъ въ Костурско.

Лишенъ завинаги отъ единичнитѣ си здрави подпори, подържани съ цената на голѣми материални жертви, гръцкия комитетъ се почувствува увисналъ въ въздуха и дълго време следъ това спокойствието на населението въ Костурско не бѣ смущавано отъ никакви андарты. (Край)

Ат. Палчевъ

Димитъръ Георгиевъ Загорски

(кратки бележки изъ революц. му дейностъ)

Презъ 1903 година, месецъ Мартъ, се запознахъ съ Г-нъ Лазаръ Маджаровъ въ гр. Ямболъ, кждето служехъ войникъ въ 3-та Пионерна Дружина, телеграфна рота.

Надъханъ още отъ малкъ съ омраза къмъ палачитѣ и мжчителитѣ на нашитѣ заробени братя, познанството съ гореказания задграниченъ представителъ на В.М.О.Р.О. така силно ми подеиствува, че макаръ и да бѣхъ служилъ войникъ повече отъ 26—27 месеца, решихъ да замина въ Турско, за да работя за освобождаването на брата робъ. Единъ Априлски день избѣгахъ отъ казармата и се отпавихъ къмъ задграничния пунктъ въ село Герге Бунаръ, Елховско. Тамъ заварихъ другари отъ Ст. Загора — Николай Георгиевъ Дочевъ и Иванъ Колчевъ — и следъ като прекарахме нѣколко дни на пункта, влѣзохме въ Турция съ четата на Михаилъ Гирджиковъ, сформирована отъ по-интелегентни сили, между които Христо Силяновъ, общественикъ и писателъ.

Когато наближи конгресътъ на „Петрова Нива“, менъ дадоха 30 четника и ме поставиха на една чукара за охрана на конгресиститѣ. Между четниците имаше търде малки по на 16—17 години. Нѣкой си Митко — бащиното му име забравихъ — отъ Чирпанскитѣ села, отива единъ день долу въ дѣрето да пие вода, безъ да се обади менъ или нѣкому отъ другаритѣ си, за да бжде предизвестенъ, че има и други преди него слѣзли да взематъ вода. Чува говоръ и започва да стреля по направление на говорящитѣ и това щѣше да коштува живота му. По застѣпначеството на Гирджиковъ Митко можа да се спаси отъ смъртъ.

Следъ завършване на конгреса азъ останахъ въ четата на Гирджикова до обявяване на възстанието.

Като се предприе акцията, нашата чета имаше за обектъ да влѣзе и превземе градъ Василико. Дойдоха милиционери отъ близкитѣ села, менъ да-

доха 15—20 четника, съ задача да отида на хребета, който дѣли старото Василико отъ новото. Нека се има предвидъ, че въ старото Василико бѣха всички учреждения — казармитѣ, митницата, пощата, реджията и др. Трѣбваше да се пази да не би отъ новото Василико, което се населяваше повече съ гърци, да отидатъ на помощъ на турцитѣ, което, разбира се, не се опитаха да направятъ, защото виждаха, че сж блокирани отъ всички страни.

Задачата излѣзе успѣшна. Обявихме свободата, която продължи повече отъ двайсетъ дни. Заловихме пленници чиновници отъ турската управа и ги изпратихме къмъ Бургазъ. Презъ това време дойдоха нови четници откъмъ България, които ми предадоха и четата ми достигна до 32 души. За помощникъ имахъ Петъръ Ковачевъ — въ послѣдствие той завърши висше образование, стана сдия и въ метежитѣ се изгуби съ безследно изчезналитѣ.

Моята чета имаше за задача да охранява върха „Голишъ“, а четата на Шиваровъ — върха „Китка“, въ Странджата, срещу гр. Василико, съ задача да наблюдава къмъ морето и въ случай, че забележи да дебаркира турска войска, да ми даде уговорения сигналъ, палене огньове върху дървета — да излѣза на височинитѣ при „Лесовитѣ колиби“, да пресѣка пѣтя Василико — Малко Търново. Последниятъ день щѣше да ни коштува скъпо: — бѣхме открили огънь къмъ неприятеля, който даде нѣколко жертви и се върна въ Василико. Друга колона, обаче се бѣ насочила направо къмъ върха „Китка“ съ планински орждия. Шиваровъ отстѣпни отъ позицията, безъ да ми съобщи да направя и азъ сжщото, и едва когато започна да се чува викъ отъ „Китка“, разбрахъ, че трѣбва да отстѣпвамъ къмъ „Голишъ“, гдето бѣхъ приготвилъ малки стрелкови окопчета. Тукъ заварихъ Шиварова съ четата си. Не мо-

жахме да се задържимъ и тукъ, понеже започнаха да обстрелватъ съ орждия позициитѣ ни и настѣпваха усилено многобройни войски. Отстъпихме къмъ върха „Гарванъ“ въ пълненъ порядъкъ, и останахме да нощуваме нѣколко чети, като не забравихме да поставимъ секретни постове и часови. Сутринтъ видѣхме нѣколко пушки окачени по дърветата, а четниците си заминали за България. Това ме силно възмути.

На другия денъ получихъ заповѣдъ да се оттеглимъ къмъ България на пункта „Алтѣнъ-Чайръ“ Зеленковица село Ясна поляна, гдето бѣха събрани всички. Преди да достигнемъ границата, за малко щѣхме да бждемъ пленени отъ войската, която бѣ излѣзла да възстановява изгорѣлитѣ и унищожени постове. Почакахме да измине войската, следъ което поехме и ние къмъ България. Двама български войници — граничари ни разправиха, че турскиятъ бимбашия (полковникъ) ги е спрѣлъ, далъ имъ по два пакета тютюнъ и ги съветвалъ да живѣятъ въ съгласие съ новитѣ си другари — турцитѣ. Нашитѣ му обещали и той, доволенъ, си отминалъ. На пункта докладвахъ на бойната управа за всичко. Поискаха и наказанието на онѣзи нѣколцина, които си бѣха оставили пушките по дърветата. Съгласиха се да имъ се взематъ дрехитѣ и цървулитѣ като на недостойни революционери — да се не наричатъ комити.

Извърши се пълна демобилизация на голѣмата бойна сила, а ний около 25—30 четника влѣзохме наново въ Турция, за да съдействуваме бѣжанцитѣ да преминатъ по-свободно границата и да наблюдаваме действията на турскитѣ войници, които се бѣха втурнали на команди изъ селата да грабятъ и плячкосватъ онова, що намѣрятъ изъ изоставенитѣ домове и църкви.

Нѣма да забравя случая съ една такава турска група войници, които ужъ излѣзли да увещаватъ хората по селата да кажели на своитѣ, да се прибератъ по домоветѣ си, че Султанътъ щѣлъ да имъ прости. Султанътъ прощава, но тѣ не прощаватъ, а задигатъ всичко, що имъ попадне на рѣка. Една сутринъ рано дойде единъ селянинъ отъ село Кладара, М. Търновско, и ни събщи, че вечеръта дошли въ селото една група отъ споменатитѣ команди, вкарали въ църквата конетѣ си, а тѣ самитѣ се впуснали на обирничество, като не оставили и кокошкитѣ на спокойствие. Останили да нощуватъ въ църквата, а на другия денъ щѣли да заминатъ за гр. Малко-Търново. Побързахме да ги изпреваримъ, да имъ устроимъ засада. Всѣки си бѣ заелъ опредѣленото мѣсто и аскерътъ се зададе. Единъ отъ другаритѣ ни, обаче, изтърва пушката си, тя изгърмѣ и ни попречи да унищожимъ злосторницитѣ — всички бѣха сложили пушките си презъ рамо, а нѣкои ги бѣха окачили на конетѣ. Открихме общъ огънь. Сжщото направиха и тѣ. Започна се сражение, което не трая дълго. Въ най-усилената стрелба единъ отъ конетѣ имъ се подплаши, и като че ли провидението го запази, и, безъ да бжде раненъ, дойде право при насъ, така както бѣ натоваренъ съ плячка — домашни вещи и църковни одежди. Всичко изпратихме въ България да види народътъ на какво сж способни турцитѣ. Тѣ се разбѣгаха, кой на гдѣто види, а ние се изтеглихме изъ Странджата, за да чакаме пълното изтегляване на бѣжанцитѣ. Дойде месецъ октомврий. Застудѣ и ний

всички се отеглихме въ Бургазъ. Тукъ бѣха Г. да Гирджиковъ, Икономовъ, Пасковъ и Л. Маджаровъ и по тѣхна заповѣдъ заминахъ за пункта въ село „Аланъ Кайракъ“ съ единъ отъ жребцитѣ, които бѣхме взели отъ Василико, да прибера всички револвери. Изпълнихъ всичко най-добросъвестно. Върнахъ се въ Бургазъ и предадохъ, що донесохъ отъ пункта; още ми е мило за това тѣй хубаво пжтуване отъ Бургазъ до пункта и обратно.

Следъ като свършихъ и тази работа, по съветитѣ на гореспоменатитѣ лица, заминахъ за Ямболъ да си дослужа военната служба, което и направихъ, безъ да чакамъ да ме заловятъ каквито и да било власти. Явихъ се доброволно на 1 Ноемврий 1903 год. въ гр. Ямболъ въ дружинната, въ която служехъ. Него денъ заварихъ много отъ другаритѣ си — войници, които още не бѣха си заминали по роднитѣ си мѣста. Като ме видѣха, изявиха желание да останатъ още за една вечеръ въ града, да ми устроятъ вечеря само да бжда и азъ между тѣхъ, да имъ разправа моя четнишки животъ. Адютантътъ на дружината ми разреши отпущъ и можахъ въ най-голѣмо веселие да прекарамъ вечеръта, безъ да се измжчвамъ, че ще остана като заложникъ да си дослужвамъ въ казармата, когато моитѣ съграждани и другари си заминаваха по домоветѣ при тѣхнитѣ родители — знаехъ че и за менъ ще дойде подобенъ денъ, който и не закъснѣ.

Дадоха ме подъ сждъ за самоволна отлжчка и прахосване на казионно имущество. Сжди ме Пловдивскиятъ полеви сждъ и ме осжди на 10 денонощия строгъ арестъ. Не малко ми помогна писмото, съ което съобщавахъ на ротния ми командиръ, че заминавамъ тамъ, гдето гласътъ на брата робъ ме зове. Сжщо ми помогна и защитникътъ ми капитанъ Тантиловъ, който, като започна да говори, помислихъ си, че за другъ, а не за менъ се отнася. Той каза, че неправилно ме подвеждатъ подъ членоветѣ вписани въ дѣлото, защото законодательтъ не е знаелъ, че майка България ще започне да отхранва такива достойни синове, и че ако не отдѣленъ членъ, то поне една забележка би прибавилъ за такъвъ родъ дезертьори. Върнахъ се въ Ямболъ, изтърпѣхъ наложеното ми наказание, и една вечеръ на вечерна провѣрка четоха заповѣдъ, че ме уволняватъ. Въ първитѣ дни на мартъ се прибрахъ въ Ст.-Загора, но за твърде малко — Маджаровъ ме покани да замина за Пловдивъ, но следъ два дни получавамъ телеграма вмѣсто въ Пловдивъ да тръгна за Хасково — наедно ще заминемъ за Деде Агачко, за да повдигнемъ духа на населението и да възстановимъ разсипанитѣ организации. Безъ много колебания, на 25 мартъ 1904 година заминахъ за Хасково, но не намѣрихъ Г. нѣ Маджарова, а намѣрихъ Михаилъ Даевъ, когото познавахъ отъ по-рано. Л. Маджаровъ останалъ въ Пловдивъ поради силния ревматизъмъ, който не му е позволилъ да пжтува. Даевъ ми каза, че всичко било готово за заминаване — чакали менъ да ида въ Ямболъ и донеса патрони за четата. На следующия денъ заминахъ за Ямболъ, свършихъ възложената ми работа благодарение на стражаря на гарата, който ми бѣ познатъ, та не ми направи нищо лошо, макаръ да позна, че нося патрони, защото тежината въ куфара и дисагитѣ бѣ голѣма. Когато се качвахъ на влака за Хасково, запита ме

що нося. Казахъ му — зарзаватъ. Той се усмихна, отдалечи се отъ менъ и не следъ дълго влакътъ потегли. Пристигнахъ благополучно и еледъ нѣколко вечери се отправихме за пункта, а отъ тамъ за р. Арда, която прегазихме срещу селата Кадж-кьой и Ени-кьой.

Подъ предлогъ че не намиралъ достатъчна почва, Даевъ се отегли въ България. Замѣстихъ го азъ и съ 6 души четници обикаляхъ районитѣ — Ортакойски, Суфлийски, Димотишки, Ференски и Деде-Агачки, за да възстановявамъ разсипанитѣ организации. Въ много отъ селата възстановихъ организациитѣ. Започнахъ да се внасятъ закъснѣлитѣ членски вноски, а негде произведохъ и нови избори за управителни тѣла. Заедно съ нашия съгражданинъ *Димо Николовъ* обиколихме по нѣколко пѣти селата отъ упоменатитѣ райони, и организирахме две отъ селата въ Димотишко, а именно: с. Кара Клисе и Башъ Клисе, за което ми спомогна най-вече свещеникътъ отъ последното село.

Съ пристигането си въ село Башъ-Клисе най-напредъ извикахъ кмета и кехаята. Казахъ ми, че много се боятъ отъ чорбаджи Михалаки, който билъ платенъ шпионинъ. Това знаехъ, защото имаше издадена смъртна присжда отъ Окржж. Комитетъ въ Одринъ, но азъ не изпълнихъ присждата, защото се убедихъ, че когато ми се удаде случай да го заловя, ще го направя нашъ достоенъ другаръ. Скоро ми се удаде това нѣщо. Ведно съ кмета отидохме у дома на чорбаджията. Започнахъ да го разпитвамъ, дали е вѣрно, че е вършилъ предателство и че е шпионинъ. Той не скри. Каза на жена си да донесе ирадето, съ което е билъ назначенъ за такъвъ. Увѣри ме, обаче, че нивга не е вършилъ предателства, че възнаграждението си е оставялъ въ полза на турскитѣ училища и че съ тази си постѣпка още повече е засилилъ довѣрието на турцитѣ къмъ него. Прекарахъ до смрачаване съ него и разбрахъ какъвъ човѣкъ е. Заклехъ го и той ми обеща, че въ друго село, гдето и да е, ще идва при насъ, но въ неговото село да го не викаме, защото не се довѣрвалъ на съселанитѣ си. Напустнахъ къщата му и си отидохъ при другаритѣ. Разправихъ имъ за всичко. Отъ начало тѣ много ми се сърдиха, но единъ день къмъ края на м. Августъ, когато бѣхме въ с. Малки Дервентъ — Суфлийско, дойде ржководителътъ и ми съобщи, че въ селото имъ пристигналъ голѣмъ шпионинъ, та да не правя какво събрание презъ деня. Запитахъ го — кой е? Каза ми — Михалаки Чорбаджи. Пратихъ го веднага да му съобщи, че ние сме въ селото. Голѣмъ страхъ се четѣше по челото му, но нали е далъ клетва, че ще изпълнява заповѣдъ, щѣ нещѣ отиде и не следъ дълго време се зачуха гласове. Часовоятъ ми съобщи, че пристигатъ 5—6 души селски чорбаджии, ведно съ въпросния шпионинъ. Всички носѣха по единъ голѣмъ пакетъ тютюнъ и по една кърпа съ грозде. Казахъ на другаритѣ си: — Ето ви лицето, за което толкозъ много ми натяхвахте. Вижте, говорете, разпитайте го, и, ако го намѣрите за виновенъ, нѣма да му простимъ. Следъ много разпитъ и много говорене разбраха всички, че той всичко е вършилъ съ огледъ да може да заблуждава турската властъ и всички го похвалиха. Впоследствие чувахъ, че Михалаки чорбаджи станалъ добъръ членъ на организацията. Ний продължихме

да обикаляме районитѣ, и гдѣто имаше, разглеждахме дѣла — бѣхъ получилъ вече пълномощието, съ което ми се явяваше, че оставамъ на мѣстото на Даевъ.

Въ Ортакойското с. Гьокче Бунаръ ржководителътъ се оплака, че единъ отъ членовѣтѣ обичалъ да попивнува и говорилъ, че е забѣлявалъ да ходятъ чети, но щѣлъ да иде при каймакамина да му съобщи всичко. Изпратихъ десетника съ единъ четникъ, на име Димитъръ съ прозвище „Мутото“. Провинениятъ видѣлъ четника заедно съ десетара и започналъ да вика: „джанъ куртуланъ йокму“ — нѣма ли нѣкой да спаси душата ми? Мутото измѣква ножа си и му нанася нѣколко удара къмъ сърдечната областъ и гърлото. Идватъ и ни разправятъ всичко. Люто ги гълчяхъ и не ни оставаше друго, освенъ да напуснемъ селото. Сутринтъ дойде комисия. При огледа намѣрили канията на ножа, който бѣше халваджийски. Благодарение на това обстоятелство можа да се ограничи аферата — затвориха по съмнение единъ-двама, но въ последствие ги освободиха. Казали си въ комисията — това убийство не е дѣло на комити, а на цигани, съ целъ за обиръ — комититѣ иматъ ками, а убийството е извършено съ такъвъ широкъ ножъ.

Отидохме въ село Янюрентъ Суфлийско. Вечерта направихъ събрание, което бѣ доста добре посетенo. Следъ нѣколко дневенъ престой отправихме се за с. Каяджикъ, Суфлийско. Тукъ бѣ седалището на околийския ржководителъ. Имаше да се разглеждатъ дѣла за воденични оджаци, които разрешихме и за дветѣ страни благополучно. Минахме въ Горентъ и Долентъ Сованлъкъ. Въ всѣко село прекарвахме по нѣколко дни. Следъ месецъ се завърнахъ въ село Гьокче Бунаръ, Ортакойско. Извикахъ ржководителя, който бѣше същевременно и кметъ на селото. Изпратихъ го въ село Тръбишени, отъ тамъ въ Ортакой да види, где колко войска има. Съмнявахъ се въ него, та пуснахъ второ лице да го проследи — бѣхъ се научилъ, че обичалъ да си попивнува и да поизлѣгва. Въ последствие това се доказа — всичко, което ми каза за войската, било лъжливо. Единъ отъ селото ми съобщи, че заедно съ ржководителя въ качеството си на кметъ излѣзли изъ селото да събиратъ десятъка. На хармана на затворникъ по едно организационно убийство жената се е помолила да не ѝ взематъ ярмалъка, а да взематъ чиста храна, защото ярмалъкътъ имъ е билъ малко. Навела се е да изпразни шиника, а той я блѣсва така силно, че тя политва, и, понеже бѣ съвършено изтощена като родилка, пада върху единъ остъръ камѣкъ и си разрѣзва колѣното. Питамъ го, защо е блѣснaлъ жената, на която всички би трѣбвало да се притечатъ на помощъ, понеже мъжътъ ѝ е затворенъ за народностъ. Запитахъ присѣтствующитѣ членове на организ. съ такъвъ типъ, който лъже и се самозабравя, що трѣбва да се прави, още повече, че бѣ ржководителъ. Всички казаха, че трѣбва прилично наказание, и азъ му го наложихъ, така че на заранъта, когато отишълъ да го вика субашията, казалъ, че падналъ отъ стълбата и цѣлъ билъ съсипанъ.

Въ с. Крушево, смесено турско-българско село, наредихъ да се преоблекатъ момчетата, за да изпарятъ и изкърпятъ дрехитѣ.

Така продължавахъ да се движа по селата,

до като единъ септемврийски день получихъ писмо отъ Димо Николовъ отъ Одринъ, съ което ми съобщаваше, че е получилъ назначение отъ ржководителитъ на В. М. О. Р. О. да ме замѣсти. Въ Ст.-Загора бѣ се завърналъ отъ заточение Иванъ Гарвановъ. Още въ Деде Агачъ се научилъ, че азъ съмъ изъ тоя край. Писалъ на Г-нъ Васковъ да ми предпише да се завърна — билъ съмъ му необходимъ. Да изтегля отъ нѣкоя селска каса 2 (две) лири и да изведа въ България б-тѣ души—бѣжанци отъ създадена афера по извършено убийство върху майка и синъ, за да може по този начинъ да се прекрати гонението на останали легални работници. Съ Дима обходихме нѣкои села и можахъ да го запозная съ работата която му предстоеше, а азъ, следъ като взехъ не две, а четири лири, единъ день презъ мѣсецъ Октомврий се събрахме въ село Кара Баджакъ Дервентъ и потеглихме за България. На границата бѣхме забелязани отъ българскитѣ войници-граничари. Заведоха ни въ заставата, отъ гдѣто ни изпратиха въ гр. Харманлий, а отъ тамъ въ Ст.-Загора, дето преживѣхме близо мѣсецъ въ нашата кѣща, която бѣхъ обърналъ на казарма — майка ми като учителка бѣ въ село изъ Новозагорска околия, пастрокътъ ми малко се спираше у дома. Всѣка сутринъ замисляхъ какъ ще прекараме деня — паритѣ, които изнесохъ, се свършиха и започнахъ да искамъ отъ нѣкои наши съграждани помощи, но и това положение не се търпѣше. Явихъ се предъ околийския началникъ и го помолихъ да изпрати бѣгълцитѣ кой гдето има роднини и

познати изъ царството. Той ме послуша и ги изпрати изъ пловдивско, карнобатско и бургаско на постоянно мѣстожителство, а азъ се отправихъ за София. Явихъ се предъ д-ръ Татарчевъ и Матовъ, задгранични представители, и имъ докладвахъ всичко, каквото бѣхъ приживѣлъ. Мислѣхъ, че сж се водили съответни бѣлежки върху дейността на разнитѣ чети, обаче, не срещнахъ нигдѣ нищо писано по отношение докладитѣ ми въ продължение на толкова дълъгъ периодъ отъ време. Навъртахъ се около Г-нъ Гарвановъ, гдѣто имахъ възможностъ да се запозная съ всички районни войводи — съ г. г. Даме Груевъ, Чучковъ, Бабата, Апостолъ, Българията — познавахъ го отъ по-рано — М. Развигоровъ, чието оржие пренесохъ отъ София на пункта въ Кюстендилъ — въ дома на Секулички—съ много голѣми прекеждия. Въ София постъпихъ известно време на работа въ Дирекцията на Статистиката, за да не бжда въ тежестъ на Организацията, обаче отъ Гарванова не се дѣлѣхъ. Той нѣмаше по-довѣрено лице отъ мене и ме изпращаше на всѣкъде. Туй положение трая, докато щѣше да се събира конгресъ и, когато Сандански събщи, че се отдѣля, разбрахъ, че ще става вече самоизстребление. Презъ мѣсецъ Юний 1905 год. се завърнахъ въ Стр.-Загора, гдѣто се установихъ да живѣя, но винаги съмъ се интересувалъ за организацията, и което много ме е отчайвало, бѣха дѣлата на нѣкои ратници, които въ последствие се разиграха и които станаха причина да се дойде до настоящето жалко положение.

Изъ запискитѣ на Д. Г. Загорски

Винишкия шпионинъ

(Продължение отъ кн. 9 (119)).

Публичното му убийство въ Кочани.

Само поради здравия си организъмъ и особения грижи въ военната болница, Винишкиятъ шпионинъ Георги Йованчевъ сравнително лесно издържа нанесенитѣ му рани въ Шипъ. Следъ три седмици той се завърна въ Виница подъ протекцията на турската властъ, за да продължи иудинското си дѣло. Но той имаше вече черната дамба на позора. Всички го презрѣха и отбѣгваха. Единствени бѣха го добросали съ „Гечмишолъ“ забититѣ. Само отъ срама — ради бѣха го посетили нѣкои роднини, които били допускани при него само следъ предварителното му съгласие. Обвзетъ бѣше вече отъ мисълта, че организацията всѣки моментъ може да го дотепа и у дома му. За менъ бѣше казалъ изрично, че не искамъ да ме види. Това ми се събщи отъ неговата тѣща баба Пара Стефанова, която се ползуваше съ добро име въ Виница. Тя дойде въ кѣщи и загрижено ме запита: „Защо моя зетъ се е озлобилъ къмъ тебе? Нали бѣхте близки другари? — и ми разправи какво е говорилъ за покушението въ Шипъ. Баба Пара бѣше умна жена. Познаваше порочнитѣ дѣла на своя единственъ зетъ по-добре отъ всички, та бѣше схванала и най-добре положението на въпроса, макаръ и старателно да се прикриваше нейниятъ зетъ отъ жена си.

— Незная какво да ти кажа. Зетъ ти знае това. Питай него! Ако Георги подозира и знае нѣщо положително, че азъ съмъ виновенъ за ста-

налото въ Шипъ, готовъ съмъ за лично обяснение — казахъ ѝ азъ.

На следуюция день сжщо така угриженъ дойде и председателътъ на църковно-училищното настоятелство свещ. Антимъ Карановъ — бившъ учител и добъръ членъ на организацията, съседъ на Георги. Събщи ми, че Георги подържалъ, че този „кюлафъ“ му билъ скроенъ отъ менъ, и се закарналъ да се разправи лично. Попъ Антимъ не бѣше въ течение по шпионажа на Георги, но бѣше схваналъ сериозността на въпроса и настоя да посрѣднички за изглаждане на „недоразумението“ помежду ни.

Изслушахъ го и го задължихъ да събщи на Георги, че подозренията въ такива моменти сж обикновено нѣщо, и че съмъ готовъ за лични обяснения кждето пожелае.

Вмѣсто обяснение, още на другия день получихъ едно доста „любезно“ писъмце съ дословно следното арогатно съдържание: „Даскале, изпратихте ме въ Шипъ, за да ме убиятъ, но правдата надви и ще надвие. Още утре да си вдигнешъ парцалитѣ, да се махнешъ и да не стѣпвашъ вече въ училището, защото още при стѣлбата ще изчукамъ съ куршуми жбитѣ ти! Георги“.

Веднага поканихъ училищното настоятелство, съвмѣстно съ учителския съветъ. Прочетохъ писмото и направихъ предложение да се вземе съответно становище за запазване престижа ми и тоя

на училището. Заявихъ, че като главенъ учителъ нѣма да допусна да ми се налагатъ външни лица, и че при наличността на това писмо азъ се считамъ въ положение на самоотбрана, която ми дава право на самозащита, ако си позволи даже да дойде въ училището. Ако Георги се счита лично уязвенъ отъ менъ, нищо не му пречи да се обърне за удовлетворение къмъ прямото ми началство, или поне до Църковно-училищното настоятелство и то да разпорежи да напусна училището. Но азъ съмъ готовъ и сега въ ваше присъствие за лично обяснение съ него, за да ви стане ясно до колко е неоснователна постъпката му.

Азъ знаехъ, впрочемъ, слабоститъ на Йованчевъ. Знаехъ сжщо, че той нѣма никакви доказателства, съ които да си послужи противъ менъ. Затова умишлено засилвахъ още повече позицията ми, за да го предизвикамъ да се открие и да го изоблича въ присъствието и на други, нѣщо което той старателно отбѣгваше, защото трѣбваше да открие ачикъ картитъ си.

Председателтъ на настоятелството обясни какво му е говорилъ Георги. Сжщото повториха всички. Азъ и сега като чели чувамъ изказанитъ думи на 80 год. дѣдо Точе, дългогодишенъ епитропъ и касиеръ на Църк.-учил. настоятелство, който съ въздишка каза:

— То се видѣ на кжде е трѣгналъ. Аслж, за добро не се завърна отъ София. Ще зачерни селото ни но... Богъ да ни е на помощ! — прекръсти се и едри сълзи прокапаха отъ очитъ му.

Схващайки сериозността на положението, настоятелството отиде при Георги да иска обяснение за изпратеното ми писмо. Особено внушителни сж били думитъ на дѣдо Таче: „Кой ти даде това право, казалъ той, и какъвъ си ти, та заповѣдвашъ на нашия главенъ учителъ да не отива въ училището? Ти искашъ да зачернишъ и училището ни, но нѣма да те оставимъ. Трѣбва да мислишъ какво правишъ!“

Всички се бѣха убедили, че той страда отъ подозрение и за характеристика, единъ отъ членоветъ на настоятелството бѣ казалъ:

„Има си човѣкътъ муха на капата, та си я ишка“.

На следния денъ сутринтъ азъ си отидохъ въ училището, ала никжде не видѣхъ Георги, за да се изглади конфликта. Свещ. Антимъ Карановъ ме помоли да отида следъ обѣдъ въ дома му, кждето щѣлъ да дойде и Георги, за да се обяснимъ при условие: преди да се срещнемъ и двамата да предадемъ оржжието си, което на излизане щѣлъ да ни върне обратно. За да се съглася, попѣтъ ми пришепна шеговито: „Страхъ го е. Отъ сѣнката си се плаши!“

Приехъ поканата съ условие да присъствува и учителя Гр. Димитровъ*. Срещата се състоя въ кжщата на п. Антимъ; въ него Георги имаше голѣмо довѣрие. Григоръ наблюдаваше всѣка промяна на шпионина, та при нужда да се намѣси и съ оржие. Георги не каза нищо повече отъ онова, което бѣше говорилъ на Попъ Антимъ.

Единствениятъ му аргументъ, за да подозира моето съучастничество за покушението му въ Шипъ бѣше писмото, което му дадохъ на заминаване. Но съ това той се издаде, безъ да иска:

Указа се, че писмото не е далъ по принадлежностъ и именно тукъ при обясненията се убѣрка.

Отъ този денъ властѣта бѣше му дала на разположение и специална полицейска охрана, но срама-ради Георги отбѣгваше да се ползува отъ нея официално. Следъ това Георги не дойде вече въ училището, нито се срещнахме повторно. Първия празникъ — недѣля — отидохъ въ Кочани да освѣтля другаритъ за станалото. За сжщото докладвахъ лично и на Архир. намѣстникъ Гр. Чедмеджиевъ. Той задържа писмото, което Георги ми изпрати, за да го приложи къмъ рапорта си.

Следъ като обмислихме по-обстойно съ Архир. намѣстникъ и отдѣлно съ ржководит. на организацията въ Кочани новосъздаденото положение, като взехме и мнението на Теодосъ Сарафа, смѣтахме, че моето стоене въ Винаца е рисковано: всѣки моментъ властѣта може да ме хвърли въ затвора.

Поради арестуване членоветъ на окр. комитетъ въ Шипъ, решихме: 1) Смъртната присжда на Г. Йованчевъ да се изпълни примѣрно и то въ пазаренъ денъ въ Кочани, кждето той отиваше често за докладъ при каймакамина; 2) До изпълнението на присждата азъ да напуснемъ Винаца и 3) За да не се възбуди никакво съмнение и подозрение за преждевременното ми напускане, да се иска разрешсние учебната година въ Винаца, като по изключение, да се приключи съ две седмици по-рано, а презъ ваканцията, като главенъ учителъ, да ме замѣства Гр. Димитровъ.

Учебната година се приключи на 16. VI. Предварително приготвения отчетъ още на другия денъ изпратихъ по принадлежоостъ, предадохъ и заминахъ за Шипъ. Вмѣсто Хр. п. Коцевъ и Т. Лазаровъ въ Шипъ бѣха избрани Пане Ат. Прошевъ, прогимназиалния учителъ Мише Костиевъ Анчевъ и Миялъ Марковъ, бившъ учителъ, а тогава бакалинъ, които поставихъ въ течение за станалото.

Не мина и седмица, отъ Гр. Димитровъ се получи съобщение, че полицията въ Винаца се интересувала за моето мѣстопребиваване и по мнението на по-първитъ организационни членове въ Винаца, не трѣбвало да стоя повече въ Шипъ. Понеже на другия денъ се узна, че и Шипската полиция се интересувала за менъ, не нощувахъ вече въ кжщи. Повече отъ седмица престояхъ при другаря си отъ ученичество Благой Д. Пуздерлиевъ — прогимназиаленъ учителъ въ Шипъ, следъ което решихме: докато се узнае резултата по дѣлото на арестуванитъ Т. Лазаровъ и Хр. п. Коцевъ, да замина и престоя презъ ваканцията въ България. Придруженъ отъ Благой, отидохме въ с. Горни-Балванъ и отъ тамъ въ Кочани, кждето две денонощия престояхме тайно, като добри гости на Теодосъ Сарафа. Ржков. въ Кочани ми уредиха да замина по тѣхния каналъ, макаръ и доста труденъ — презъ с. Саса. Вмѣсто куриеръ придружи ме лично Теодоси Сарафа до с. Саса. Той се завърна обратно, а ние съ пограничния куриеръ отъ сжщото село презъ нощта продължихме и минахме границата. Въ Кюстендилъ пунктовиятъ началникъ на задграничното представителство ни улесни и заминахме за София. На гарата ни посрещна Георге п. Цвѣтковъ — емигрантъ отъ Прилепъ — довѣренъ разпоредителъ на задграничното представителство, който ме настани въ хотелъ „Батембергъ“, а Благой отиде при свои роднини.

* Гр. Димитровъ сега е пенсионеръ въ Г.-Джумая.

Задграничното представителство нѣмаше установена канцелария. Дѣлчевъ бѣше по обиколка въ Македония. Заведоха ме въ квартирата на Георче Петровъ — задъ училището „Денко-глу“. Освенъ съ кореспонденцията ни въ Винаца, него познавахъ и лично, когато бѣше учителъ въ Шипъ. Георче знаеше всичко за станалото въ Шипъ и Винаца, и се интересуваше за положението въ Винашко, въ Кочанско, особено за Шипъ и за арестуванитѣ членове на окр. комитетъ. Обяснихъ му всичко, на края, обаче, не можахъ да премълча и обстоятелството, че новосъздаденото положение въ Винаца се дължи на една тѣхна нетактичностъ, въ слѣпото довѣрие въ Йованчевъ.

„Ахъ тоя синковецъ! — изпъшка възмутено Герче. Още се чуда и азъ, какъ майсторски съумѣ тоя мерзавецъ да заблуди и да спечели отново довѣрието на Гоце при срещата ни въ Кюстендилъ? — Нѣма да ни куртули, но каква файда!..“

Отъ тоя день, презъ училищната ваканция бѣхъ на разположение на задграничното представителство. Отъ Винаца Гр. Димитровъ редовно ме уведомяваше за положението въ района. Редовно се получаваха писма и отъ Шипъ, а така сѣщо и отъ Кочани и отъ другитѣ райони.

Поради голѣмата предпазливостъ и полиц. охрана на Винашкия шпионинъ, обаче, не се успѣ съ убийството му презъ училищната ваканция. Отъ Шипъ писаха да не се връщамъ, а отъ Кочани съобщиха, че властѣта е забранила и на Григоръ Димитровъ да остане учителъ въ Винаца.

Кѣмъ края на августъ 1899 г. получиха назначение за главенъ учителъ въ Бунаръ-Хисаръ, Одринска епархия.

— Въ Бунаръ-Хисаръ, каза Георче, добре ще бждешъ. Твоето пребиваване тамъ нѣма да стане достояние никому, ако самъ не се обадишъ на познати и приятели. Тамъ още нищо не е организирано. Затова и Централниятъ Комитетъ въ Солунъ е поискалъ твоего назначение. Хубаво градче е и ще бждешъ доволенъ.

Отидохъ и заехъ новото си мѣстоназначение. Минахъ презъ Одринъ и Лозенградъ. Въ обиколката си въ Одринско презъ пролѣтѣта на 1900 г. Г. Дѣлчевъ посети и Бунаръ-Хисаръ. Отъ него научихъ, че Йованчевъ наскоро билъ застрелянъ публично въ Кочани. Изпълнението на смъртната присъда е станало по доста гениаленъ начинъ отъ младежа-терористъ Мите Костадиновъ (Блатинчето) публично, пазаренъ день, четвъртъкъ, въ центъра на Кочани. Мите не се е отдѣлилъ отъ трупа, преди да се увѣри въ издъхването му. За да изрази по силно народната мѣсть кѣмъ поваления шпионинъ, качилъ се върху трупа му и со-

чейки го съ прѣстъ, извикалъ високо: „Това е народниятъ предателъ Георги Йованчевъ отъ Винаца! Комитетътъ го наказва!“. Забилъ още два куршума въ главата му и се втурналъ между насъбралата сѣтѣла да си пробие пжтъ, да се укрие, ала не е успѣлъ. Отъ всички страни билъ заграденъ отъ стеклитѣ се джандарми, полицаи и аскеръ и го заловили. Начинътъ на убийството е произвелъ доста силно впечатление на всички, като заслужено наказание.

Мите Костадиновъ*) (Блатинчето) е родомъ отъ с. Блатецъ (Кочанско) съ повече отъ 500 кжщи, разположено въ недрата на пл. Плачковица, на около 13 клм. с. и. отъ Винаца. При изследването му Мите открито е изповѣдалъ защо е извършилъ убийство и по тоя начинъ взелъ върху себе си и цѣлата отговорностъ. Така той не е далъ и никакъвъ поводъ за арести на невинни лица и за създаване на афера, както обикновено въ подобни случаи турската властъ практикуваше да дири подъ волѣ теле.

* * *

Дадохъ нѣкои подробности за винашкия шпионинъ Г. Йов., за да изтъкна снизхождението на Гоце кѣмъ провинилитѣ се члони на В. М. О. Р. О. съ цель да се поправятъ и да се опомнятъ, за да не се даватъ преждевременно излишни жертви. Въ послѣдствие той не само съжеляваше, но и бѣше покрусенъ отъ дѣнъ душа отъ тази подла измѣна.

Съ начина на изпълнение наказанието установиха се предъ турската властъ устоитѣ на В. М. О. Р. О. и се даде морално удовлетворение на осъденитѣ Хр. п. Коцевъ и Т. Лазаровъ. Премахна се едно зло, за да си отдѣхне българското население отъ душевенъ тормозъ, а не по-малко и семейството му отъ срама за позорнитѣ му деяния. Успокоиха се и семействата на осъденитѣ по аферата Виначани, отъ които шпионинътъ бѣше изтрѣгналъ и последната имъ пара, за да издействува ужъ освобождението имъ, за която цель често отиваше охраняванъ въ Скопие, а два пжти бѣше ходилъ и въ Цариградъ.

Той остави и голѣмо черно петно — той посѣя заразата на отчаяние между по-малодушнитѣ простаци изъ планинскитѣ села, развали се първоначалната идейна спойка, която въодушевляваше всички, а освенъ това, разколеба и вѣрата въ мнозина отъ ржководителнитѣ лица и фактори на организацията изобщо въ района. (Край)

Хр. Настевъ

Извлѣчение отъ бележкитѣ на четника Иванъ Мутафовъ

(Продължение отъ книга 9 и край)

На 20 до 24 май се прикривахме отъ потери. Влахътъ кехая Шерю даде за дѣлото 12 лири. Влахътъ дѣдо Димитри ни покани на гости у дома си. Разправя ни, че 4 пазачи на „Царската гора“ вършили безчинства. На решението да ги очистимъ, не се съгласи, защото щѣло да пострада населението. Пазачитѣ подушили, че обикаляме около

тѣхъ, избѣгаха въ града и вече не се върнаха.

Дойдоха власитѣ, които убедихме да бждатъ участници въ освободителното дѣло. Избраха си ржководно настоятелство и дадоха клетва, че ще работятъ преданно на дѣлото. Власитѣ се дѣлѣха на: 1) Фаршероти, 2) Грамосяни, 3) Сарманисти, 4) Авдилати, 5) Торлаци и 6) Каракачани.

На 25 май презъ „Чаиритѣ“ заловихме влаха Чолака, съучастникъ въ арнаутската чета. Сждихме

*) Сега жителъ на гр. Кюстендилъ.

го. Признаваше се и моли да бжде пощаденъ, което и сторихме. Получихме съобщение че Щерю, отъ с. Подъ, подпомагалъ потерята. Писахме до войводата Ташо да дойде на помощ и разбиемъ една чета отъ 17 арнаути.

На 26 май въ Ошлени получихме писмо отъ Воденъ. Съобщаваше ни се за станалия атентатъ по ж. п. линия Гевгелии. Доведоха ни новъ четникъ — Сотиръ отъ с. Голишане, който убилъ единъ субашия, задиращъ сестра му.

27 и 28 май по сжщитъ мѣста срещнахме развалини отъ стари заселища. Обяснено ни бѣше, че преди сто години (около 1804 год.) по тѣзи мѣста е имало възстание (Негушкото възстание), което било потушено отъ голѣмъ аскеръ и башибозукъ. Като резултатъ, населението по тѣзи мѣста било избито, а населенитъ мѣста били опожарени до основи. Сега въ нѣкогашнитъ ниви има букови гори, съ високи и разклонени буки. Личатъ границитъ на нивитъ съ струпани тукъ-таме камъни, чистени при орането на нивитъ.

На 29 и 30 май стигнахме каракачанскитъ колиби. Каракачанитъ ни се оплакаха, че влахътъ отъ Дразилскитъ колиби Ташо Макрията заедно съ аскера сж устройвали засади противъ четата. Сжщиятъ е тормозилъ наоколо другитъ овчари и имъ е пречилъ на поминъка. За сжщия имаме сведения и отъ друго мѣсто и писма отъ Воденъ да се пазиме. На 30 вечеръта слѣзохме въ колибитъ, заловихме Ташо и го осждихме на смъртъ. Не можа да отрече провиненията си: казахме на околнитъ — такава е сждбата на всѣки предателъ.

На 31 май отбѣгнахме това мѣсто, предполагайки че ще дойдатъ комисии и аскеръ.

1 юний 1904 год. пжтувахме къмъ с. Подъ покрай Граматичката рѣка. Нашиятъ патраулъ навреме долови, че насреща идва аскеръ. Набързо минахме на отсрещния брѣгъ, кждето имаше чимширови туфи, задъ които се прикрихме. Аскерътъ измина. Бѣха около сто души. Получихме писмо отъ Лука, районниятъ началникъ, за среща на четитъ и за предприемане на по-активна акция въ полето. Тѣзи селища не бѣха споходени и често получавахме писма, защо и тѣ, българи като другитъ, сж изоставени и забравени въ робство.

На 2. юний около с. Подъ селянинътъ Петъръ ни събщи, че идва новъ аскеръ.

На 3 юний изпратихме на лѣчение Ваню Манавчето при сестра му въ Месимеръ.

На 4 юний бѣхме по сжщитъ мѣста.

На 6 юний на сжщото мѣсто доведоха новъ четникъ — Гели отъ Корушане. Наредихме за откриване на каналъ за с. Арсенъ, кждето трѣбваше да се срещнемъ съ четата на Лука. Вечеръта по късно стигнахме с. Каменикъ. Тукъ опасността бѣ по-голѣма, защото ни предстоеше да премипемъ ж. п. линия, която силно се охраняваше. Тукъ получихме писмо отъ Лука, че при бързъ ходъ съ четата си е пристигналъ въ с. Арсенъ.

На 7 юний при рѣката Колодей въ една върбова гора прекарахме при много неприятни условия деня (имаше много комари). Вечеръта влизаме

пакъ въ с. Каменикъ. Събираме селянитъ, организирахме ги. Дадоха клетва и си избраха настоятелство. Заминахме за с. Арсенъ, дето стана срещата съ Лука и четата му.

На 8 юний пристигнахме въ с. Вещица, селище отъ 30 кжщи, бегско. Вечеръта събрахме селянитъ, покрѣстихме ги и следъ това заминахме за с. Царъ-Мориново, бегско село отъ 25 кжщи.

На 9 юний събрахме селянитъ, покрѣстихме ги и следъ вечеря заминахме за с. Долно-Копаново, бегско село отъ 20 кжщи. Събрахме и покрѣстихме селянитъ.

На 11 юний осъдваме до рѣката Колодей и въ върбалака прекарахме деня. Тукъ имаше много фазани. Вечеръта въ Мустафа-агово покрѣстваме селянитъ и заминахме за с. Чичи-Гъсъ, бегско село отъ 25 кжщи.

На 12 юний дойде аскеръ, когото разквартируваха изъ селото. Следъ вечеря покрѣстихме една голѣма частъ отъ селянитъ и се избра настоятелство. Заминахме за с. Пранени — 35 кжщи.

На 13 юний мина аскеръ а вечеръта покрѣстихме селянитъ и заминахме за с. Вещица. Преди да пристпгнемъ, Лука раздѣли четата на две: ние съ 13 четника останахме въ селото, за да хванемъ субашиятъ, които бѣха голѣми золумджии, а Лукатъ съ 14 четника — въ с. Царворица, да премахне субашията Али

На 14 юний въ с. Вещица, очистихме двама отъ субашиятъ. Другитъ двама бѣха въ гр. Беръ. Запалихме двата конака и излѣзохме вѣнъ отъ селото. На половинъ часъ отъ селото до голѣмия яворъ, дочакахме Луката. Стана срещата и общо зиминахме за с. Голишане при голѣми опасности.

На 15 юний идва въ селото аскеръ. Вечеръта излѣзохме въ гората. Комисия мина покрай гората, но не ни забележиха. Сжщата вечеръ събрахме сецянитъ въ гората до изворитъ. Следъ като Луката имъ държа насърчително прочувствено слово, заминахме за с. Царъ-Мориново — бегско село отъ 40 кжщи. Вечеръта покрѣстихме населението. Оставихме си раницитъ и леко вѣоржжени слѣзохме въ с. Ризово. Хванахме двама субашии и ги очистихме. Приближихме се до конака въ който се указа че има арнаути-разбойници и почна да стрелятъ. Отъ другата страна Лука се приближи съ нѣколко четници и съ динамитъ разруши конака. На разсѣмване се прибрахме въ Царъ-Мориново.

На 17 юний пжтувахме денски и стигнахме въ с. Ошлени. Провѣрихме касата и дѣлата на настоятелството.

На 18 юний пжтувахме денски. Минахме презъ Ошленския ридъ (Товарицево), слѣзохме въ Граматичката рѣка, стигнахме въ с. Кждрево — 15 кжщи (това село преди Негушкото възстание е било 300 кжщи). Вечеръта минаваме ж. п. линия. Аскерътъ се изплаши и избѣга. Стигаме въ с. Росиново — 60 кжщи. Вечеръта на 20 юний минахме покрай с. Острово — до Островското езеро — (200 кжщи българи и 200 кжщи турци). Има казарма съ 3000 аскеръ за пазене на ж. п. линия. После минаваме с. Жервени, 50 кжщи български.

Положението

Войната в Европа навлезе в втората година и по всичко се вижда, че ще продължи същното, а може би и с още по-големо ожесточение. В началото на тая война англичаните, както вече сами някои от видните им лица публично признават, сж се заблуждавали като сж смѣтали, че задъ г. Хитлеръ не стои германският народъ като действително здравъ блокъ и че при единъ германски неуспѣхъ по бойните полета или на международното поле, вождътъ на Райха ще бжде напустнатъ отъ съотечествениците си. Сега англичаните виждатъ заблудата си и взематъ решенията си безъ огледъ на такава една възможность.

Сжщото нѣщо, изглежда, би могло да се каже и по заблудата, която бѣ обхванала умовете на някои по отношение на английската издържливостъ и решимостъ сами да водятъ борбата и да поематъ тежестите, които сега носятъ на плещите си. Почти всеобщо бѣ схващането въ европейския континентъ, че англичаните, свикнали да използватъ други народи за постигане на свои цели и за обезпечаване на свои интереси, следъ като бѣха лишени въ Европа отъ помощта и отъ услугите на съюзниците си, главно на Франция, не ще пожелаятъ да си парятъ прѣстите на собствените си рѣжце при ваденето на кестени, както има една дума, отъ огъня на пожарището на войната, и, следъ като изпитатъ на главите си ударите на неприятелските бомби, ще капитулиратъ.

Днесъ тия две, опровергани отъ действителността, заблуди се оставятъ на страна при всѣки по-сериозенъ опитъ да се начертаятъ изгледите за развитието на войната. Приема се като положително, че Англия, дори и при още по-тежки загуби отъ тия, които сега претърпява, ще продължава борбата до последни сили, а сжщо и че и при още по-силни напрежения отъ страна на Германия въ предстоящата нова фаза на даубоя германският народъ ще остане все тѣй сплотенъ и твърдо решенъ, застаналъ задъ своя вождъ Хитлеръ, да изведе борбата до победа.

И отъ едната, и отъ другата страна на възникнѣе е заложено всичко; и отъ двете страни отъ първия до последния гражданинъ иматъ съзнанието, че сега се води борба не за придобиване на нѣщо, безъ което все пакъ би могло горе-доле да се живѣе, а — за животъ или смъртъ.

При това положение — да видимъ какъ се очертава предстоящото развитие на работите въ Европа и изобщо въ свѣта.

Има едно обстоятелство, което господствува надъ всички други: то е, че борбата между Германия и Италия — отъ една страна, и Англия — отъ друга, не изглежда да може да изгасне по брѣговете на европейския континентъ, които, съ изключение на нѣколко пункта при Испания, Португалия, Франция и Гръция, се владѣятъ въ този моментъ отъ Германия и Италия. Дори и да допуснемъ, че обширните територии, които Германия завзе въ Европа, даватъ значителни и задоволителни количества отъ необходими сурови материали и храни, които биха дали възможность на Германия да преживѣва, ползувайки се отъ тѣхъ за доста дълго време, съ това не може да се тури край на войната, конфликтътъ съ това не би могълъ да дойде до точка на замръзване, защото знае се, че тая конфликтъ възникна въ сжщность и се развива на основата на стремежите за владееие на моретата и океаните. Европа, откъсната отъ останалия свѣтъ; остана безъ търговските и мореплавателните връзки съ пристанищата и съ производителните и консумативните центрове по останалите пространства на земното кълбо

би се задушила, би загинала, независимо отъ това, кой господствува военно и политически надъ нея и какъ се устройва стопански и обществено животътъ на населяващите я народи.

Погледнато отъ тая страна, дори и при сразяване отъ съюзниците на досегашния владетел на моретата — Англия — на териториите на европейския континентъ, Европа не може да смѣта, че се е освободила отъ нлещите на тоя владѣтел, докато той остава господаръ надъ вълните. Ето защо, откато германските войници повалиха съюзниците на Англия на континента, за Германия главна задача остана сразяването на чисто английската военна и морска сила, само чрезъ което би могло да се дойде до изпълняване на главната германска задача въ тоя конфликтъ: освобождаване на моретата, на морските пѣтища отъ английското владетелство и чрезъ това — обезпечаване на свободно отъ английски контролъ развитие на Европа.

По-маловажната, но по-належаща отъ тактическо военно германско гледище задача — именно отстраняването на всѣка възможность Англия да заплыва съ прѣко, сухопѣтно нападение Германия е почти напълно постигнала. Като оставимъ на страна албанския фронтъ, който за сега не дава основания да се предполага, че въ скоро време може да се разшири така, че да открие пѣтъ за английско нападение върху Германия по сухо, германскиятъ Райхъ нѣма задъ гърба си, на кждето и да се обърне, несигурни, опасни мѣста и, ако смѣтне и когато смѣтне за необходимо, може, безъ страхъ за своя тилъ, да предприеме военни действия срещу неприятеля си.

Ако Англия не успѣе, чрезъ съюзвания съ разни държави на европейския континентъ, да ограничи растящата сила на германския народъ, който се домогва за едно по широко свое, въ Европа, жизнено пространство и за овладѣване на морските пѣтища, тя до тоя моментъ все още успѣва да си запази господството по моретата и чрезъ него — косвено — да упражнява контролъ и да налага въ известни отношения волята си върху Европа като цѣлостъ. Случаятъ съ Испания въ това отношение е много знаменателенъ: поради това че англичаните сж и до сега господари на моретата и океаните, Испания, която зависи отъ внасянето на хранителни произведения отъ презъ морски страни, въпреки че се управлява отъ хора, желаещи да сътрудничатъ на г. г. Хитлеръ и Мусолини, не смѣе да се присъедини къмъ Остъта и стои неутрална защото иначе — рискува да гладува, понеже Англия е, която може да реши какво да се внася въ Испания отъ презморски страни и изобщо — дали да се внася или не.

Остава, прочее, Германия и Италия да намѣрятъ начинъ да сломятъ силите на Англия въ главната ѣ мощь: по моретата.

Тѣй като Германия, пакъ и Италия нѣматъ такава силна флота, която да предизвика на решителенъ даубой главните морски сили на Англия, тѣ трѣбва да си послужатъ съ въздушните си сили поне за нанасяне на изтощителни удари на английската индустрия и търговия и върху самото население и отъ друга страна — съ обезсилване или унищожаване на най-важните стратегически морски бази на Англия по африканското азиатско крайбрежие на Срѣдиземно море, въ Гибралтаръ, Малта, Кипъръ и някои други острови и пунктове, отдето Великобритания пази морските си пѣтища и задморските си владения.

Така се дойде до разпредѣлянето на ролите между двамата съдружника въ войната! — германското възду-

хоплаване остана да смушава английското производство и английското корабоплаване, чрезъ непрекъснати нападения надъ Лондонъ и надъ други индустриални центрове и пристанища въ Англия, а на Италия, като морско сръдиземноморска държава, а отъ скоро въ колониална империя съ владения, опиращи именно до бреговетъ на Сръдиземно море — се падна да разклати и, ако може дори, да изкърти всички английски позиции въ Сръдиземно море, въ Египетъ, Малта, Палестина и Суезъ.

За съжаление, Италия не само неможа да се справи както трѣбва съ тая си задача, но и бѣ принудена да отстъпва дори и отъ свои отъ преди войната позиции въ Либия и въ Албания.

Населението, отъ друга страна, въ Англия показва една за очудване издържливостъ на лишенията, неудобствата, страховетъ и разрушенията причинявани всѣкидневно отъ аеропланнитъ германски нападения надъ Англия. Търговията и производството на тая страна безспорно страдатъ чувствително; тонажътъ на кораби, плуващи подъ английско знаме, сжщо намалява чувствително вследствие на подводнишки и аеропланни нападения, но, въпрѣки това, въ Англия не се виждатъ признаци на отслабване на волята за борба до крайна победа, нито на изчерпване на бойната материална сила на страната. Обратно: съ откритото и съвсемъ недвусмислено решение на С.Щати да дадатъ и да даватъ всичката възможна материална помощъ на Англия — последната, особено пѣкъ и следъ

победитъ ѝ въ Ливъ по-дълбоко дѣха си, изпълва се съ полъхъ, сѣжда въ победата си и морскитъ ѝ търговски и военни загуби почва да посреща съ по-малка загриженостъ.

До тоя часъ позициитъ на Англия въ самитъ ѝ острови, въ Сръдиземно море, въ Гибралтаръ и по други мѣста изъ морета и океани си оставатъ неразклатени.

Остава, прочее, все още откритъ въпросътъ: какъ и кжде силитъ отъ Осьта, главно Германия ще нанесе съкрушителенъ ударъ на морска Англия. Той трѣбва да бжде воененъ ударъ — само така ще може да се дойде до германо-италианска победа.

Отговорътъ на тоя, най-важенъ сега въпросъ, се готви, вижда се, въ кабинетитъ на Фюрера, на Мусолини и на най-висшитъ имъ военачалници. Ние, публиката, които имаме възможностъ да установяваме само свършенитъ факти, но не и да бждемъ осведомявани по истинската подготовка на събитията движени отъ нѣколко съ триста ключа заключени работни стаи въ Берлинъ, Лондонъ, Римъ и още на нѣкои други мѣста, ние можемъ да си позволимъ въ тоя часъ смѣлостта само да изкажемъ предположението, че — каквото и да реши Германия — тя ще го реши въ много близки дни, преди да се е развила английската голѣма и съсредоточена офанзива срещу Италианска Африка и срещу самата Италия въ акция, застрашаваща вече наистина самата военна и отчасти морална мощъ на Осьта.

Дарители. Наследницитъ на покойния Стамо Янковъ, родомъ отъ Малко-Търново, подариха на Илинденската организация — 1000 лева за благотворителни цели. Организацията имъ изказва сърдечна благодарностъ.

Въ общото годишно събрание на Варненското д-во Илинденъ се преизбра старото настоятелство: 1. Христо Настевъ — председателъ. 2. Кръсто Христовъ Караскаковъ — подпредседателъ, 3. Филипъ Андреевъ Московъ — секретарь-дѣловодителъ, 4. Петъръ Ивановъ Гушлевъ — касиеръ, 5. Георги Георгиевъ Асеновъ — членъ съветникъ.